

UNA «EXORTACIÓ A LA NACIÓ CATALANA» DES DE LA CORT DE FELIP V

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

Preparant aquesta edició en record i homenatge a l'amic i company Víctor Ferro Pomà, vaig pensar que era idoni presentar aquests documents que s'annexen, d'un autor fidel a la causa borbònica, quant a la Guerra de Successió de Carles II d'Àustria, perquè haguessin estat d'aquells que ell s'hauria mirat i remirat, amb aquell to seu reflexiu no exempt de certa ironia al qual ens tenia acostumats en les seves tan amenes i il·lustrades dissertacions. En aquests documents ell trobaria moltes coses per comentar, de manera prou crítica, però també certes coincidències amb el seu pensament polític en tot allò que, paradoxalment, suposa de reivindicació de les institucions pròpies del nostre país i d'una monarquia federalitzant, com en algun apartat es dibuixa, enfront d'aquells que defensen l'arxiduc Carles d'Àustria.

I fins i tot més encara, perquè el mateix document s'adreça sempre a la nació i pàtria dels catalans, uns conceptes avui més que mai en discussió en ocasió del recurs davant el Tribunal Constitucional espanyol contra el vigent Estatut d'autonomia de Catalunya de l'any 2006, resolt per la Sentència de 28 de juny de 2010.

En tot cas, presentem dos documents vinculats: el primer, d'una data indeterminada però que podem fixar en el 1707,¹ i l'altre, ja del 1711, amplia l'anterior.²

Fem una breu ressenya introductòria de tots, ja que no és la nostra voluntat tractar d'aquell període històric, sinó solament aportar aquests documents, una manifestació més de l'aparell propagandístic de la Cort de Felip V de Borbó i sobre els quals ben segur que hauríem parlat molt amb en Víctor.

Aquests documents defensen la legitimitat de Felip V, proclamen la convegniència de romandre sota la seva fidelitat i obediència i adverteixen en altre cas de la pèrdua de les institucions històriques dels catalans.³

1. Universitat de Barcelona, Reserva, B. 54/3/20, doc. núm. 1.

2. Universitat de Barcelona, Reserva, B. 54/3/20, doc. núm. 2.

3. És molt interessant la col·lecció «Escrips Polítics del Segle XVIII», en tres volums, publicada per Eumo, a Vic, el 1996, en especial el primer volum, a cura del doctor Joaquim Albareda.

1. L'«EXORTACIÓ»

Pel que fa al primer document, l'exhortació pròpiament dita, s'adreça als catalans que «ab christià y sant zel» desitgen ser «instruïts de la veritat», per a major glòria de Déu i salvació de les ànimes. L'objectiu és sempre salvar la pàtria, injustament i indegudament ocupada per les forces fidels a l'arxiduc Carles d'Àustria.

El document és obra d'un autor anònim, presumiblement eclesiàstic, que prefereix no identificar-se per no haver de patir «la crueltat ab que son tractats de la gent tumultuada tots aquells que judican per defensors de la gran justícia [que] assisteix a nostre gran monarca Phelip Quint».⁴ Fins i tot es queixa que ha de fer imprimir aquest document fora del país, allí on «ab llibertat se puga estampar».

Quant a la data, tampoc ens la facilita. Però ha de ser del 1707, després de la batalla d'Almansa (25 d'abril), ja que en una ocasió es fa referència a uns fets de «lo any passat 1706» (l'entrada de portuguesos i mercenaris d'altres nacions)⁵ i que en el segon document, del 1711, ja es diu que el primer fou publicat el 1707.

El document en si es divideix en tres parts o capítols.

1.1. PRIMER CAPÍTOL

El primer capítol tracta dels drets successoris a la Corona. En principi fa una aferrissada defensa de la llei de la primogenitura, que regeix a tota la monarquia en la successió dels regnes. Aquesta llei es defineix com a fonamental i federal, atès que és comuna a les dues corones de Castella i d'Aragó.

L'autor examina tot el que fa referència a la successió a la Corona d'Espanya segons els drets familiars dels pretendents. Cerca la seva vinculació sanguínia amb el difunt Carles II d'Àustria. I els de Felip d'Anjou es trobarien en Felip IV a través de la seva àvia (la infanta Maria Teresa, casada amb Lluís XIV) i la seva besàvia (la reina Anna, primogènita entre les filles de Felip III, casada amb Lluís XIII), un grau menys que el que detentava l'austriac amb vincles sanguinis que es remuntaven un grau enrere en la persona de la infanta Maria, la seva àvia, filla de Felip III.

Els drets familiars atorgarien, així, a Felip d'Anjou un dret legal preferent en la successió a la Corona d'Espanya. Un dret que en aquest cas es transferiria

4. Apartat 6 del capítol I.

5. Apartat 91 del capítol III.

per via femenina, malgrat que en els regnes de la Corona d'Aragó la dona no podia succeir a la Corona. Aquest aspecte és tractat amb profusió i nega la possibilitat que el francès es pogués veure afectat ni tan sols per la llei sàlica francesa, que s'aplica en el mateix sentit i que per això també li podria fer perdre tot dret a la Corona hispànica.

El document es remet als avantpassats castellans i aragonesos de Carles II d'Àustria, fins a Don Pelai, sobre altres conflictes dinàstics passats similars, i conclou finalment, amb els llargs arguments que s'hi relacionen, que, malgrat que les dones no podien succeir a la Corona, això no obstant, elles sí que transferien aquests drets als seus descendents mascles. I, això, malgrat les circumstàncies que, a més, es donaven en aquelles dues reines franceses d'origen espanyol, les quals en els seus capítols matrimonials amb els seus cònjuges reis de França havien renunciat per a elles i tots els seus descendents a qualsevol dret sobre la monarquia hispànica.

També s'intenta trobar altres vincles més antics entre ambdues cases reials i els visigots. Així, s'esmenta el cas d'Urraca, casada amb Ramon, de la casa de Borgonya i de *regali genere gothorum* (s. XII).

En aquesta línia i centrant-se en Catalunya, el document també ressalta els nombrosos prínceps francesos que hi regnaren des de Carlemany i els seus successors, la qual cosa encara millora les expectatives i legitima més, si és possible, el candidat d'Anjou. El plantejament del nostre autor és que Felip no succeeix pròpiament per la designació testamentària de Carles II d'Àustria, sinó i sobretot per les renúncies prèvies fetes a favor seu per la seva àvia i la seva mare, primer, i després pel seu germà gran, el delfí de França (que, de fet, seria el primer a ser cridat a la successió hispànica). La conclusió és justament que, quan Carles II féu el seu testament, designà hereu aquell que forçosament i per voluntat de Déu havia de succeir-lo: no va fer més que nomenar el que tenia el dret de ser rei, complint la voluntat de Déu.

1.2. SEGON CAPÍTOL

El segon capítol del document es refereix a un altre aspecte d'aquest conflicte: el trencament pels catalans del jurament de fidelitat i obediència fet a Felip V en les Corts de 1701.

Així, s'al·ludeix als grans càstigs que Déu inferirà al nostre poble com a escarment pel gran crim comès.

L'autor cita diversos textos bíblics i altres; i recorda que aquelles Corts de Felip V eren les primeres després de molts anys. Destaca que fins i tot el mateix

Carles II mai no havia jurat com a príncep sobirà de Catalunya, i sols ho havia fet a Castella.

Encara citant Lluís de Peguera, es reclama que la qüestió dinàstica, com a màxim i si es vol, se sotmeti únicament al judici del sant pare, per la seva autoritat i jurisdicció espiritual. En aquest sentit, es denuncia com a més greu el fet que també el braç eclesiàstic hagués trencat el jurament inicial de fidelitat a Felip V (tot excusant l'arquebisbe de Tarragona, que havia mostrat reiteradament la seva fidelitat a Anjou).

També es recorda que el papa, per mitjà d'una butlla de l'11 de juliol de 1705, reconeixia Felip V com a rei legítim.

Al final, considerant que, malgrat tot, les potències que donaven suport a l'austriacista eren protestants, luteranes, calvinistes i anglicanes, per a l'autor, en el rerefons del conflicte hi ha un enfrontament de caràcter religiós, ja que els protestants, de manera amagada, pretenien la seva expansió en perjudici de la seu apostòlica.

El nostre autor denuncia precisament el saqueig continu d'esglésies, monestirs, viles i pobles de Catalunya per les forces estrangeres d'ocupació, i el robatori de tots els seus tresors i recursos, i béns en general, a particulars i institucions; i es queixa de la presó que pateixen molts fidels al Borbó en mans dels austriacistes.

Però acaba conclouent que tots aquests fets són càstigs de Nostre Senyor per haver-se rebel·lat els catalans contra el rei legítim posat per la mateixa mà de Déu i per haver trencat el jurament d'obediència i fidelitat que se li havia presat; així mateix, commina l'arxiduc a retirar-se a la seva pàtria, on pot aplicar «sas forças contra los malcontents de Ungria, dilatant per aquella part gloriosas conquistas contra lo turch fins a coronar-se rey y emperador de Constantino- pla, y aixi seria mes exaltada la Santa Igleisa Romana».

1.3. TERCER CAPÍTOL

El tercer i darrer capítol explica les «conveniencias temporals» perquè Catalunya torni a l'obediència del rei Felip V.

L'autor del nostre document recorda que amb la situació actual el país s'ha emprobrat molt, es troba desolat i en ruïna, i pateix malalties i tot tipus de desgràcies. Denuncia: assassinats (com el del conseller en cap de Barcelona dins la catedral), robatoris i vexacions; que l'arxiduc ha actuat «carregant sobre nostras espatllas no sols tot lo gran pes de la guerra, sino també tot lo gasto de casa y familia, xupant-nos a Comuns y particulars» de tota condició, tots els recursos;

i també que els oficials elegits per l'arxiduc per a ocupar els càrrecs públic —són tots ells de pocs mèrits.

Per contra, afirma, Felip V «nos abraçarà ab amor paternal» si es torna a la seva obediència, ja que és un rei amable, benigne i amantíssim del seus vassalls. No debades, és un rei elegit per Déu, i, com aquest, també ho dóna a conèixer amb signes prou evidents, i és digne descendent de sant Ferran, rei de Castella i Lleó, i de sant Lluís, rei de França.

2. L'ADDICIÓ DEL 1711

El segon document que publiquem és una addició feta al primer l'any 1711.

Aquest document se centra bàsicament en l'actuació de la Santa Seu en el conflicte, especialment per a justificar l'actitud del sant pare Climent XI, que, sobtadament, el 14 d'octubre de 1709 havia reconegut com a rei l'arxiduc Carles.

L'autor, des del seu anonimat, defensa el sant pare pel seu capteniment, i més perquè, uns anys abans, Sa Santedat reconeixia en un breu de juliol de 1705 precisament Felip V, i ho confirmava mitjançant un altre acte de 27 de juny de 1707. En aquests breus, el papa ordenava als súbdits que no faltessin a l'obediència i la fidelitat degudes al monarca.

La raó d'aquell canvi del 1709 hauria estat que en aquell moment els exèrcits de l'emperador austríac assetjaven Roma i amenaçaven d'assaltar-la i destruir-la, de manera que el sant pare va haver de claudicar davant les seves exigències i, entre altres coses, reconegué l'arxiduc Carles com a rei d'Espanya.

Però aquest reconeixement era invàlid, segons l'autor, perquè va ser forçat, era nul a tots els efectes. I se seguí donant mostres de la infal·lible voluntat divina en pro de Felip V. Així, es refereixen les victòries del 1710 sobre els exèrcits austriacistes (es recuperà tot el Regne d'Aragó i part de Catalunya fins a Balaguer i s'arribà a assetjar Girona —solament quedaven pendents Tarragona i Barcelona).

Finalment, el nostre autor es pregunta: com «en una petita porció de aquest tant diltat país que conté més de 30 províncies (de la Monarquia), moltes de las quals son mes grans y mes poderosas que Catalunya, puix volent los demás [...] fidelitat mantenir al rey que juraren, que ceguedat es voler Catalunya [...] excludhir al senyor Phelip Quint y entronizar al senyor archiduch?»

Menys comprensible se li fa que no s'accepti Felip V, ja que ell va venir a Catalunya a celebrar corts el 1701, en les quals concedí «moltes mes gracias y privilegis que havian antes concedit tots sos gloriosos antecessors».

Per a acabar aquesta breu ressenya, vegeu aquestes darreres i dures expres-

sions del segon document: «Ton castich [Catalunya] te ha vingut per los mateixos medis y camins per los quals pensavas trobar ta imaginada felicitat.»

Per això demana que «tornau ab voluntaria y lleal subjecció al vostre rey llegitim y senyor natural Phelip Quint, escullit y entronisat per lo mateix Deu, y a quí jurareu solemnement obediencia y fidelitat, si voleu acabar vostras desgracias y lograr la desitjada tranquilat de nostra amada Patria».

APÈNDIX I

EXORTACIÓ CATHOLICA DIRIGIDA A LA NACIÓ CATALANA⁶

No a tots universalment sino a aquells que ab christià y sant zel desitjan ser instruhits de la veritat, ab la mes sana doctrina, que millor conduheix à la major Gloria de Deu Nostre Senyor, profit espiritual de las animas, exaltació de la Santa Fe Catholica, extirpació de heretgias, utilitat comuna de la Patria y dels particulars per poder viurer ab quietut en sas casas y possessió pacifica de sas haziendas.

En la qual se manifesta la infal·lible y exuberant justicia que assisteix a la magestat catholica del senyor rey de las Espanyas Phelip Quint (que Deu guarde y conserve), per recuperar la Catalunya y demés dominis, que injustament li te ocupats y usurpats lo serenissim princep Carlos, archiduch de Austria.

INTRODUCCIO

1. Dificil empresa, impossible diligencia y encara inutil de poder donar algun profit, apareixerà esta exortació a tots aquells que concebeixen la constancia, firmesa y valentia ab que los catalans son forts en sos proposits e inflexibles en sas resolucions, sacrificant primer gustosos las vidas y haziendas, y sufrint ab casi inimitable tolerancia qualsevol genero de calamitats, antes de retrocedir de son empenyo. Pero ja que fas de esta Nació lo mateix concepte, y conech son geni, sas inclinacions y sas ideas, per originari, criat y educat en la mateixa Patria, havent fet en lo curs de ma vida no pocas reflexions en son natural, me aliento a tenir grans esperanças de que ha de produhir utilosas conveniencias fundant en las mateixas circunstancias que son lo motiu del reparo.

Perque no son los catalans alguna Nació barbara, estolida e idiota, confor-

6. Universitat de Barcelona, Reserva, B. 54/3/20, doc. núm. 1.

me alguns se la imaginan, ans be es una de las vivas, ingeniosas, racionales y catholicas que tinga lo Orbe; acreditada en totas edats en virtut, ab tanta multitud de Sants que la exaltan en Lletres y Sabiduria, ab tants insignes doctors que en totas Ciencias la il·lustren en nobleza y valor, ab tant insignes y valerosos marciales que derramant ab tant imponderables hazanyas sa sanch han anyadit ab gloriosos triunfos y victorias preciosissimas joyas de novas conquistas a la Real Corona de Espanya, en major exaltació de la Fe Catholica, y expulsió de erradas sectas, com ne donan testimonis autentichs totas las mes veridicas historias.

2. No pot negar-se que entre totas estas bonas prendas que en esta Nació rel·lueixen han succehit varios disturbis, turbacions y excessos, conduhits per alguna perniciosa y sediciosa gent, que moguts de viciosos fins y ajudats dels esperits malignes y diabolichs han sembrat zizania; y esta ha produhit ab la sutileza de sofisticas rahons, gravissimas desgracias y pertorbacions en la provincia, semblants a las que actualment se experimentan. Mes que Nació hi ha aguda que no haja patit estos accidents ocasionats per sediciosos que, tergiversant la rahó y aquadrillant personas turbulentas de natural y viciosos costums, acudint a la violencia de las armas, han seduhit als sensillos de cor com las polomas, per no haver sabut esser estats com las serpents per penetrar la malignitat de sas deprevadas intencions, deixant-se vencer de la corrent que en esperit de tenebras anava dominant sobre la terra, com així ne estan plenas las Historias Sagradas y Humanas de estos successos en totas las provincias de l'Orbe.

3. Pero entre aquest genero de infortunis podem sens exageració dir que la Nació mes ben disposada per sa naturaleza a ser prompta en recobrar-se y seguir lo dictamen racional es la Catalana; puix passat aquell turbulent y tenebrós estat en lo qual la rahó es ofuscada, conegut lo error y engany de aquells que per sos fins particulars han pretès introduhir lo desorde y la injusticia, son estats sempre los mateixos catalans de bon zel y de sana y recta intenció, los que ab las majors demostracions de imponderable fidelitat han retornat a sa Nació lo credit y honor, que alguns fills de perdició havian ab la violencia intentat macular, restaurant ab lo medi del verdader regoneixement lo honor de sa fidelitat, a similitut del Sagrat Col·legi dels Apostols. Puix havent lo maligne esperit volgut ofuscar la mateixa veritat y destruhir al verdader y l·legitim Rey de Reys, introduhi la infamia de una sedició alevosa en un mateix Apostolat que apadrinada de la vil canalla incita la potestat de las tenebras per tumultuar lo Poble, causant gran consternació en los justos y ben intencionats, que veyent que los magnats lo perseguian, entraren en dubte de la veritat, quedant esta en lo mitg de aquella turbulencia ofuscada y vençuda de la corrent tenebrasa que a las horas dominava: *Haec est hora vestra ex potestas tenebrarum*, que digué lo mateix Jesu-Christ Senyor Nostre, ocasionant en los Apostols un gran desmay y flaqueza,

espavordits de temor. Emperò, a penas comença a ilustrar-se lo enteniment dels Apostols y de las demás personas justas, se acaloraren sos cors, se fortificaren sos animos, y ab constant resolució seguint la llum de la veritat, aclamaren a son verdader Rey y Senyor del Cel y Terra lo predicaren, y tingueren per blasó deixar sas casas, perdre sas haziendas, y gloriosament sacrificar sas vidas sens que aquells descuyts, pusilanimitats y defectes que lo engany o lo temor los havie causat, los disminuhs la gloria; ans bé foren estimulo per correr y mantenir-se constants baix la sua santissima obediencia y subjecció de la Santa Llei Evangèlica, a pesar de todas las persecucions per guanyar lo premi mes excel·lent.

4. Això es lo que jo espero de ma Patria y generosa Nació catalana, puix a l'instant que ab la solidez de les rahons que en esta exortació ab la mes breu reducció possible referiré, regoneixerà la veritat y la justícia tota favorable a nostre rey Phelip Quint, no tant per son personal interès com principalment per la major exaltació de la Santa Fe Catholica, y particular conveniencia nostra ab las demás circunstancias expressadas en lo titol (que per major claredat dividiré en tres capitols), no dupto que ab constant resolució detestarà aquells errors ab que la tenen enganyada, y corrent tornarà a la obediencia de son lligitim rey Phelip Quint, mantenint-se constant fins a perdre la vida en sa defença com a bons y fidelissims vassalls.

5. No emperò poso aquesta confiança universal, puix en los que estan de tal manera cegos o per la ambició dels puestos que gosan o esperan, o per la avaricia de l'interès que falsament imaginan, o bé que ja la mateixa malícia (en ser estats caps de sedició) los te obturat lo cor, tinch per infal·lible serà inutil esta exortació, porque semblant ceguera mes prest precipita a imitar a Judas en la desesperació, que a rendir-se humils (com feren los demás Apostols y personas de bona inclinació), a la clemencia de aquell que essent magnanim y clement per naturaleza tindrà per tant major timbre usar de misericordia ab los verdaderament contrits y arepentits de cor; quant li seviria de imponderable pena haver de usar de justícia contra los qui perseveraran en la temeritat de sa obstinació. Y per ço estant ab estos fundats rezels, ja he dit en lo assumpto no dirigir esta exortació universalment a tots, sino solament a las personas docils y de sana y recta intenció; ans be ja estich prevent com algú de aquells ha de pendrer luego la pluma, y ab lo afilat de la sufistica sutileza negant la veritat, intentarà destruir la eficacia de esta manifestació. Mes jo confio que per mes que se vulla forsejar per destruir-la, se elevarà a majors realces la justificació de la causa y de la veritat que defenso.

6. Sols me falta respondrer al reparo tindreu de que no expresse mon nom en esta obra. A que vos dich que be sabeu la crueltat ab que son tractats de la gent tumultuada tots aquells que ells judican per defensors de la gran justícia

que assisteix a nostre gran monarca Phelip Quint, y lo rigor inhumà ab que los del nou govern los persegueixen; y que per esta rahó temo no serà possible eixir a llum publica esta exortació, si no es arriscant lo passar-la a algun país ahont ab llibertat se puga estampar. Ab que exposar-me a tant notoria perdició no me apar prudencia, quant no ho considero necessari, que a ser-ho no deixaria de expressar-ho encara que fos perdre la vida. A més, que encara que la sentència o censura de las materias graves reb major qualificació, si a mes de la solidez y veritat substancial intrinseca de la rahó que la anima, la persona que la defença es de major ciencia, veneració y autoritat; pero quant la veritat es per sí solida e intergiversable, ella no necessita de apoyo extrinsech, puix per sí sola se certifica ab la autoritat dels mes celebres homens de la Europa, ab los papers doctíssims que han treballat, dels quals he jo quedat instruït per formar lo present, y així fio tota la eficacia de son fruyt a la substancia de las rahons, sens afectar retoricas, ni clausulas de exquisita composició, sino valent-me de un estil familiar de nostra propria llengua materna, perque sie mes comú, y compregan sa intel·ligencia fins las personas que no han seguit grans escolars. Confessant-vos que aquest paper restarà molt inferior en eloquencia de paraulas y al·legació de textos y autoritats a altres que se han imprès en contrari; pero serà aquest superior en la ingenua veritat y substancia de la rahó, persuadint-me que vosaltres fareu reflexió en aquella gran sentència de Joan Bodin, de *Republica*, lib. 4, cap. 7. *Eloquentiam in ore seditiosi gladium vocat in manu furescentis*. Equiparant la eloquencia en boca de un sediciós, a una espasa en ma de un furiós, perquè advertits de l'origen de ahont prové la doctrina, desprecieu lo disfràs de las paraulas, y tota la faramalla de historias y materias que tiradas per los cabells de erradas sutilezas violentan de sa propria intel·ligencia per aplicar-las a sa apassionada idea. Y arrimeu vostre judici, voluntat y obras a la solidez dels fonaments que ponderaré, tots conformes al dictamen de la rahó natural, sens gran al·legació de doctrinas, perquè aquelles per los qui no son de la possessió, mes confonan que no desengayan, y los qui son intel·ligents en las facultats si a la mala inclinació no'ls te ofuscat saber (que en eix cas ninguna doctrina ni la christiana, aprofitada), ja veuran quant solidas son las proposicions que aniré al·legant.

CAPÍTOL I

Sobre la successió de lo Corona de Espanya per mort del sereníssim senyor rey don Carlos Segon (que Gloria goza).

7. Lo fonament mes principal ab que se han introduït las lamentables desgracias que experimentam en Catalunya y demés regnes de esta Corona de Ara-

gó, sens altres encara majors que sens amenaçan, si no logram la oportuna ocasió tenim per recobrar-nos y obrir los ulls, es haver posat en disputa y controversia lo dret de esta successió per la mort sens fills del senyor D. Carlos Segon, quant es tant clar com lo llum del sol, que tot lo pes de la justícia assisteix a nostre monarca Phelip Quint, y que es injusta la guerra que per aquest motiu li ha mogut lo serenissim senyor archiduch de Austria, apadrinat de la lliga de ses aliats, com ho veurem ab evidència en aquest discurs.

8. Assentem primerament un principi, y es: que aixi en la Corona de Aragó com en la de Castella, la successió en ellas segons las lleys fundamentals dels regnes y antiquissima consuetut llegalment prescrita, se defereix per dret de sanch, segons las qualitats dels majorats y orde de primogenitura ab vincle real y perpetuo, fins a la fi del mon en tots los descendents de la sanch. De modo que per esta sola qualitat de esser aquella descendència cada hu per sí te adquirrit aquest dret ab independència de l'altre, ab tal forma que encara que en la propagació tingan los descendents concadenada dependència natural lo hu de l'altre. Però en la successió del regne cada hu te dret per sí totalment independent, y aixi lo pare no pot per ninguns actes perjudicar al fill, ni lo avi al net, essent *ipso jure* nullos, havent de ser unich y sol lo successor, sens ninguna separació ni desmembració dels dits regnes, perquè ja de antiquissim temps se troban units formant junts una Monarquia, y la individuïtat de un sol majorat real. Y per llevar la confusió y questions en lo concurs de molts en la mateixa descendència, se troba ja establert un orde de preferència, es a saber: que primer se mira la prerrogativa de las lineas primogenita, secundogenita, tertioigenita, etc.; y se diu millor linea aquella que te esta prerrogativa de primogenitura. Y entrada la successió en unas de estas lineas, no passa a altre fins que aquella sie evacuada totalment. Y quant molts se troban dins de la mateixa linea, se mira la prerrogativa del grau de parentela mes proxim a l'ultim llegal possessor difunt; y entre dos de un mateix grau, lo qui es mascle prefereix a las famellas, y entre dos de un mateix sexe prefereix lo que te major edat.

9. Esta es una jurisprudència tant solida e intergiversable, que si algú la nega es millor deixar-lo estar per ignorant o temerari, que no entrar en disputa ab ell. Puix es una de las lleys fundamentals; y me atreueich a dir, la mes fundamental del regne, porque de ella dependeix la major quietut y pau, prevenint la determinació del llegal y verdader rey, que ha de ser regonegut per los vassalls, sempre que succeheix lo cas de vacar la Real Corona, y encara que no falta disputa per discorrer; si no obstant esta qualitat se pot dir la successió del regne hereditaria, mes aquesta qüestió per lo intent ve a ser inutil porque tots assentan, que no se pot dir hereditaria a si que quiscun dels possessors puga disposar-ne, sino que se defereix al modo de una heretat, ja de molt temps vinculada per un

vinde que en nostra Catalunya diem real, perpetuo primogenial, y en Castilla majorat regular. En tant que tots los majorats de Espanya se deuen regular per lo majorat de la successió del regne, per esser aquest lo cap principal de tots. Y lo mateix succeheix en Catalunya, en aquells que se induheixen per la sola potestat de la lley, con son los de dignitat real, de ducat, marquesat y comptat.

10. De aquest invariable principi resulta clara la consecuencia que ningú dels reys que gloriosament han possehit la Monarquia de Espanya han pogut per sos contractes, ni ultimas voluntats disposar un orde diferent de succehir al que las ditas lleys fundamentals del regne es ja antecedentment estatuhit, sino que era precís primerament derogar y destruhir aquellas lleys fundamentals, formant-ne de altres novas ab totas aquellas autoritats, convocatorias y circunstancias que son precisas per constituhir novas lleys y revocar las antiguas. Y com sie cert que esta facultat no la tenen en Espanya sos monarcas absoluta y per sí sols (salva en tot sa real autoritat), y singularment en estos regnes de la Corona de Aragó, y ab mes especialitat en Catalunya: se segueix que no ensenyant-se (com al·legar no's pot) altra lley, que donia altra forma de succehir que la sobre referida, es clara y ferma la justicia de haver-se deferit llegalment la Monarquia de Espanya al senyor rey Phelip Quint, y notoriament injusta la guerra ab la qual lo senyor archiduch Carlos de Austria intenta usurpar-li lo regne y expel·lir-lo de la possessió ab que lo goza des de la mort del senyor rey don Carlos Segon.

11. Perque no havent deixat descendencia segons la observancia del dit orde legal, se ha de pujar a l'immediat grau del precedent possessor, qui fou lo senyor rey Phelip Quart, del qual se formaren tres lineas en un fill y dos fillas que li sobrevisqueren; ço es, del dit rey don Carlos Segon, dona Maria Teresa que casà ab la magestat christianissima de Lluís Catorzè lo Maximo, y dona Margarita menor de edat que contractà matrimoni en lo any 1666 ab la magestat cesarea del senyor emperador Leopoldo Primer, la qual era ja premorta y també sa descendencia al temps que morí lo senyor rey don Carlos, es a saber: la serenissima senyora duquesa de Baviera sa filla unica, y lo princep electoral don Fernando Joseph son net que morí a Brusselas.

12. Així que essent ell mort sens fills, ha restat per la potestat de la lley deferit lo dret de la successió a la linea de descendencia, que resta formada en la persona de dita dona Maria Teresa, en la qual al temps de la mort de dit rey don Carlos Segon, se trobaven sobrevivint los serenissims senyor princep delfi de França ab tres fills, nets de dita dona Maria Teresa, y besnets de Phelip Quart; es a saber: los serenissims senyors duch de Borgonya primogenit; duch de Anjou, vuy Phelip Quint secundogenit, y duch de Berri tertio genit. Y havent totalment cedit y renunciat son dret lo senyor delfi anterior en grau, y lo de Bor-

gonya en primogenitura, fou immediat llegítim successor de la Corona lo dit senyor rey Phelip Quint. Restant encara molt atraçat lo dret del senyor archiduch porque encara que vulla deduhir-lo per la senyora emperatriz dona Maria sa avia, muller del senyor emperador don Fernando Tercer, y filla del senyor rey de Espanya Phelip Tercer, y per haver també a son favor cedit y renunciat lo dret los senyors emperadors Leopoldo son pare y Joseph son germà primogenit, lo cert es que se aurie de formar altra linea, y esta lo encontra un grau mes remot a don Carlos Segon, puix per trobar-se consanguinitat se ha de pujar a buscar a Phelip Tercer, com de las lineas que formaren sos fills y que també foren tres. Y no resta encara evacuada la de Phelip Quart, que se conserva en los descendents de dita dona Maria Teresa. No deuen los demás transversals de dit senyor rey don Carlos Segon entrar en consideració, mentres que subsisteix la dita descendencia de Phelip Quart son pare. Y etiam (aquesta extincta) seria linea anterior la que resta formada de dona Anna, filla de dit Phelip Tercer, la qual se conserva, no sols en la persona de dit senyor rey christianissim Lluís Catorzè, fill primogenit de dita dona Anna, y en tota sa descendencia, sino també en la serenissima casa del senyor duch de Orleans, fill secundogenit de dona Anna, per esser estada dita dona Anna la primogènit de las fillas que tingué Phelip Tercer, ab que se veu lo duplicat vincle que en dit senyor rey Phelip Quint conorra per preferir al dit senyor archiduch, y lo molt que resta encara atraçat en los drets de dita Monarquia.

13. Ja me apar que ab estos fonaments indubitats en dret y certissims en fet, restareu convençuts per dir que serà clar lo dret a favor del senyor rey Phelip Quint, si no se hagués de mirar altra cosa que la successió legal del regne segons les lleys fundamentals preditas. Pero que es menester atendre a que hi ha dos solemnes renunciacions fetas en los capitols matrimonials de ditas dona Anna y dona Maria Teresa, plenas de tantas circumstancias que vos han fet comprendre que ellas son poderosas per excloure sempre y en qualsevol cas, perpetuament, *et in saecula saeculorum*, las descendencias de dita dona Anna y dona Maria Teresa no obstant las ditas lleys fundamentals, y que si no hi fossen ditas renunciacions, ab tantas calificaciones, tindriau per infal·lible lo dret en favor del senyor rey Phelip Quint.

14. Antes de entrar a fer-vos clarissima evidencia de que ditas renunciacions, no pogueren causar perjudici a l'infal·lible dret que assisteix al senyor rey Phelip Quint, me apar molt necessari respondrer a altres objectes menos principals que se fan ab las al·legacions contrarias, porque com son fundats ab falsos fonaments, pot esser vos hagen causat errada comprensió.

15. Diuen que quant lo senyor rey don Fernando de Aragó contractà matrimoni ab la reyna de Castella dona Isabel, fou pactat que havent-hi concurs de

dos fills mascles hagués lo un de succehir al regne de Castella y lo altre al de Aragó. Y que en virtut de dit pacte haurie tocat aquest a Fernando Primer emperador, secundogenit de la reyna dona Joana y germà del senyor emperador Carlos Quint, nets de dits reys don Fernando y dona Isabel. Que essent lo senyor archiduch mascle descendent per linea sempre masculina de dit emperador Fernando Primer, tindria dret per succehir a lo menos a la Corona de Aragó.

16. Lo suposit de aquest pacte matrimonial es falsissim y no es crehible, que si fos estat verdader havent vingut lo cas del concurs dels dits dos germans Carlos y Fernando en temps de la mort de dit rey don Fernando llur avi, hagués ell deixat de donar forma per la efectuació de aquell, ni que los regnes de la dita Corona de Aragó haguessen consentit a restar sens son propi y peculiar rey, ans be es ben sabuda la uniformitat ab que tant lo dit rey de Aragó don Fernando com sos vassalls convingueren en que fos unich. Y sol successor de tots dos regnes lo dit senyor emperador Carlos Quint, primogenit de la reyna dona Joana. Y havent tornat a succehir altra concurrència de fills mascles per la mort de Phelip Tercer, al qual sobrevisqueren a mes de Phelip Quart los prínceps Fernando y Carlos, no se oferí tal pretenció de divisió, ni per part de dits prínceps ni per part de dels regnes, ni menos may en temps algun los de la dita linea masculina de dit senyor emperador Fernando primer de Austria, han format tal pretenció, havent vingut lo cas de poder-ho al·legar (quant al pacte hi hagués hagut) al temps que moriren Carlos Quint y Phelip Segon, als quals sobrevisqué un fill mascle. Pero, com havian de fermar tal pretenció sobre un fals suposit? Puix es materia digna de tota reprehenció en assumptos de tanta gravetat valer-se de motius contraris a la veritat, enganyant ab ells als incautos e ignorants: quant hi mes que encara que fos estat verdader lo tal pacte, no sols quedaria ara inutil per rahó de la inefectuació ab lo temps de mes de dos centurias, sino que aquell tampoch podria donar dret al senyor archiduch, perque en la actual linea admissa dels possessors al temps de la obertura de la successió en la Corona per mort del senyor rey don Carlos Segon, han existit y existeixan secundogenits mascles que se anteposarian al senyor archiduch, com son los senyors duchs de Berri y de Orleans.

17. Assentan també los papers contraris altre suposit falsissim dient que los descendents de la Real Sanch de França deuen ser exclosos de la successió de las Coronas de Espanya per la sola rahó de esser francesos. Y per probar aquest embuste al·legan tres exemplars, ço es dos de la Corona de Aragó y un de Castella. Los de Aragó son en la mort del rey don Joan, primer fill del rey don Pere Quart, dit lo Ceremonios, per la qual fou successor en lo regne lo rey don Martí son germà, y exclosa la reyna de Sicilia dona Violant filla de dit rey don Joan, perque era casada ab lo rey de Sicilia, que era de la Real Casa de França; y que

havent després mort lo dit rey don Martí sens fills sobrevivint Lluís duc de Anjou, fill dels dits conjuges reys de Sicília y net del dit rey don Joan Primer de Aragó (lo qual fou un dels forts competidors) quedà també repel·lit en aquell celebre sentència del judici de Caspe, en lo qual fou Sant Vicens Ferrer un dels nou jutges declarant-se per l'legitim successor del regne lo infant de Castella don Fernando, dit de Antequera, fent de aquesta sentència una gran festa dient que essent en termes de un duc de Anjou obra efectes de cosa judicada contra nostre rey Phelip Quint.

18. Respongam primer a estos dos casos, que després parlarem de l'altre exemplar de Castella. Y cert que no se ab que termes manifestar las falsedats de estos suposits, sens excedir los limits de la decencia, al fin narraré sensillament pura veritat, y ella donarà deguda satisfacció. Morí lo senyor rey don Joan Primer de Aragó sens fills mascles sobrevivint-li dos fillas, la primera nomenada dona Joana, casada ab lo comte de Foix que no deixà descendents; y la segona dona Violant, casada ab lo dit rey de Sicília, del qual encara no era nat lo dit Lluís duc de Anjou al temps de la mort de dit rey don Joan. Y no obstant que estas eran fillas del difunt rey, fou proclamat rey don Martí son germà y oncle de ditas dos fillas. Y lo fonament no fou, ni pogué esser per la rahó de esser dona Violant casada ab princep de França, puix era primer que ella com a primogenita la comtesa de Foix; ni la exclusió se regulà per la qualitat de sos matrimonis, sino perque en la successió de la Corona de Aragó (que esta se deferia per si sola), no se admetian las donas, si emperò sos fills y descendents mascles, essent esta una observança que en lo regne se reputava com a lley de consuetut, regulada segons la disposició del dret comú. Y així se dona també per constant que la causa de haver governat lo regne de Aragó don Ramon Berenguer comte de Barcelona després de haver contractat matrimoni ab la infanta dona Petronila fou per no introduhir la novetat de que lo govern de sa Corona estigués en ma de dona, ni haver lo regne may jurat alguna infanta per reyna, fins que restà unit ab lo de Castella que se presta jurament a la infanta dona Joana, si be no entra en lo govern sino solament son fill lo emperador Carlos Quint després de la mort del rey don Fernando lo Catholich, son avi. Y essent esta una veritat tant solida que ningun historiador la nega. Ja veheu quant fora de proposit es lo primer exemplar.

19. En quant lo segon del judici de Caspe, la veritat del succés fou que morint lo rey don Martí sens fills hagué de passar lo regne sos transversals, y foren competidors lo infant don Fernando, nebot del rey don Martí y fill de la germana dona Eleonor que fou reyna de Castella; y lo rey de Castella don Joan Segon, net de la dita reyna de Castella dona Eleonor, y nebot de dit infant don Fernando; lo dit Lluís duc de Anjou, net del rey don Joan; son germà; lo com-

te de Urgell, y altres. Y encara fou molt gran y dubtosa la disputa. Prevalgué per major numero des nou vots (que com tots saben concorregueren en esta declaració y sentència) la pretenció del dit infant don Fernando, fundant-se principalment lo motiu en que lo regne devia deferir-se a aquell dels transversals que se trobava al temps de la mort de l'últim possessor (qui fou lo rey don Martí), proximior a ell en grau de parentela; y com esta qualitat concorria en lo dit infant don Fernando son nebot, que prechí al rey de Castella don Joan en un grau, y així mateix a l'infant de Sicília don Lluís, duch de Anjou, per rahó de esta preferència de grau li fou adjudicat lo regne com a degut a ell de justícia per llegítim dret de sanch. Y no sols foren estos dos exclosos, sino també lo comte de Urgell y demés competidors que eran encara en graus remociors. Examínias esta real y macisa veritat no sols ab historiadors sino també ab lo mateix procés y sentència de l'Arxiu Real de Barcelona, y altres parts ahont se trobarà autèntica; y en ninguna part se encontrarà, ni per somni, que la exclusió del dit Lluís duch de Anjou se derivàs de la qualitat de francès, ni per rahó de que dona Violant (quant contractà matrimoni ab lo rey de Sicília, ni altrament) hagués renunciat, sino com ella per dona fos incapàs de succehir, y al temps que se deferí la successió a l'infant don Martí no fos nat son fill duch de Anjou quedà a las horas postergada la sua línia. Y los jutges estigueren en la opinió de que una vegada postergada una línia per lo defecte de actual masculinitat no devia després tenir-se atenció a la prerrogativa de aquella línia per la qualitat de primogenitura, ni fer a aquella retrocesso quant se deferia la successió de la Corona de Aragó als transversals de l'últim possessor; ni tampoch entre ells haver-se de atendre la qualitat de la primogenitura per la prerrogativa de las líneas primogenials en la ocasió que entre los transversals se tractava de nou ingrés en línia no admesa encara (perque segons esta atenció hauria tocat ja a las horas de justícia lo regne de Aragó al dit rey de Castella don Joan Segon, fill de don Enrich Tercer de Castella primogenit de dona Eleonor, y no a l'infant don Fernando que era secundogenit de ella), sino que unicament se havia de mirar y atendre la proximitat del grau de parentela a l'últim possessor, segons la qual opinió y censura es ben cert que no podia llevar-se lo regne al dit infant don Fernando que tenia esta qualitat.

20. Sobre lo infal·lible fonament de esta veritat que acabo de referir-vos, ben clarament veyeu que de aquesta sentència y judici de Caspe non resulta excepció de cosa judicada contra lo senyor rey Phelip Quint, sino que a ell es favorable. Y que lo dit judicat es contra lo senyor archiduch per dos circumstancies: la primera es perque la justícia fou proclamada per la major part de vots, y per boca de Sant Vicens Ferrer ab lo motiu que lo regne pertanyia al que era proximior en grau de parentela a l'últim difunt rey; y que esta qualitat concor-

ria en dit infant don Fernando, en competència dels demés pretensors. Y com sie infal·lible que en competència del senyor archiduch es lo senyor rey Phelip Quint proximior en grau de parentela a l'ultim difunt rey don Carlos Segon, resulta de aquí la conseqüència clara que lo dit judici y sentència de Caspe es directament contraria al senyor archiduch y favorable al senyor rey Phelip Quint.

21. La segona circumstància de dit judici de Caspe contra la pretensió de dit senyor archiduch se funda en que foren repel·lits lo duch de Gandia, lo comte de Prades y don Pedro comte de Urgell, no obstant que al·legaven esser descendents per varonia y linea masculina dels reys de Aragó *de masculo in masculum*. Es a saber: los dos primers del rey don Jaume Segon; y lo comte de Urgell del rey don Alonso Quart. Y la rahó sua perque en la successió del regne no se havia de attendrer la qualitat agnàtica de rigurosa masculinitat derivada *de masculo in masculum*, sino que bastava la simple masculinitat encara que fos per *medium faemeninum*; y que així *masculus transversalis ex faemina proximior ultimo regi defuncto* (com era lo dit infant don Fernando), havia de anteposar-se y preferir als mascles remociors de rigurosa masculinitat y real la agnació. Y com esta mateixa qualitat que a las horas concorria en dit infant don Fernando, vuy concorria en dit senyor rey Phelip Quint, de aquí es que encara que lo senyor archiduch sie descendent masculí per rigurosa agnació *de masculo in masculum*, fins a l'archiduch de Austria Phelip nomenat el Hermoso, que casà ab la infanta dona Joana, no pot esta qualitat exclourer a dit senyor rey Phelip Quint proximior en grau segon la sentència proferida en lo judici de Caspe, quant y mes que la dita qualitat agnàtica que al·lega dit senyor archiduch no es de l'intent, perque aquella podria al·legar quant la Corona fos esta propia del dit archiduch de Austria, nomenat en Castella Phelip Primer; pero com ell no tingués ningun dret de succehir en los regnes de Castella y Aragó sino solament la infanta dona Joana sa muller, perque ell era totalment estrany dels regnes. Resulta de aquí que sa masculinitat no pogué tribuhir qualitat de successió agnàtica a sos descendents mascles, perque estos que foren Carlos Quint y lo emperador Fernando, no pogueren deduhir dret a algú en lo regne per sa masculinitat de son pare, sino solament per la qualitat femenina de esser nets del rey don Fernando de Aragó lo Catholic y de la reyna dona Isabel de Castella, per media persona de la infanta dona Joana llur mare.

22. Lo tercer exemplar que al·leguen del regne de Castella diuhen fou la mort de Enrich Primer, al qual sobrevisqué dona Blanca sa germana major mare de Sant Lluís rey de França, y dona Berenguela germana menor que era casada ab lo rey de Leon don Alonso, dels quals fou fill lo senyor rey don Fernando. Y que no obstant que los fills mascles de dona Blanca primogenita eran quatre, fou elevat al Trono lo dit don Fernando pe renunciació que a son favor feu sa

mare, sens que per part de dit Sant Lluís y sos germans se fes oposició. Essent així que podie elegir-se un secundo o tertio genit de dita dona Blanca, y que per consegüent aquest exemplar fa evidencia que la descendencia de la Real Casa de França deu esser exclosa de la Corona de Espanya, no obstant de tenir millor qualitat de parentela per linea femenina.

23. Respecte de aquest exemplar tota la dificultat estriva en la averiguació del suposit de que dita dona Blanca fos filla primogenita del rey don Alonso de Castella; y si be no faltan historiadors que li suposan esta qualitat, pero esta opinió resta superada per major evidencia de probas que la dels historiadors així francesos com espanyols, que donan per constant que dona Berenguela fou major que dona Blanca, essent per esta opinió un conclohent e infal·lible testimoni lo de l'archebisbe de Toledo, don Rodrigo, que a las horas vivia y se trobà present en tot, que parlant de la dita dona Berenguela, lib. 9, cap. 5 de sa *Historia*, diu estas paraulas: *Ipsi enim descendentibus filiis cum esset inter filias primogenita regni successió debebatur*. Així que ab esta suposició (com a més cerca y verdadera), resta lo dit exemplar inaplicable a l'intent. Y per ultim qualsevols exemplars que se poguessen encontrar (lo que no es possible), en los quals se hagués donat la successió de la Corona a persona a qui no li espectàs segons las lleys fundamentals del regne, lo dit abus y contravenció de la ley, may podria perjudicar als demás successors que per disposició de las lleys tenen preservat son dret.

24. Al·legan també que segons las Lleys Gothicas no pot en Espanya succehir princep estrany; y que esta qualitat fou també previnguda per lo rey don Pelayo disposant que quant lo regne vingués a deferir-se a alguna filla se donàs providencia en que esta contractàs matrimoni ab persona que fos de *nobilibus gothiis*, y que concorrent esta qualitat gothica en la persona del senyor archiduch y no en la del senyor rey Phelip Quint, vindria aquest a restar exclòs per las mateixas lleys del regne.

25. Esta ponderació es molt impertinent, y no te ninguna subsistencia perque es cosa ben sabuda que la Monarquia dels Godos fou totalment extincta. Per consegüent las lleys del tot abolidas sens que estas renasquessen en lo reynat de l'invicto rey don Pelayo. Ans be, las fundamentals respecte a la successió y translació del regne, foren expressament derogades perque en temps dels godos lo regnat era electiu, y des del dit rey don Pelayo se ha deferit *jure sanguinis ex majoratus regularis*; ab lo qual infalible suposit continuant-se com encara fins vuy se continua la descendencia de dit rey don Pelayo en la qual es enclòs y proximior en dret de sanch a l'ultim possessor del regne lo dit senyor Phelip Quint, resulta la gran implicancia y encara ridiculeza en bona jurisprudencia pretendrer excloure-lo del regne com a estrany, perque essent proximior *in san-*

guine no pot deixar de tenir aquella qualitat propagada en la descendencia; y sempre seria absurdo y pecar en los principis del dret, exclourer un proximior en grau com a estrany per admetrer un remocior.

26. Pero lo que lleva tota dificultat es que la Real Casa de França te la qualitat de gothica ab major prehehinencia que ninguna altra, havent-se regonegut aixi per los espanyols en la diversitat de casos en que se han contractat matrimonis ab princep de dita Real Familia, que son estats los que han ocupat las diversas Coronas de que se compon la Monarquia de Espanya, y singularment respecte de Castella y Aragó. Es constant segons classichs historiadors, que la infanta dona Urraca filla del rey don Alonso Quart de Castella, casà ab lo princep don Ramon germà de Esteve comte de Borgonya, y de Guido archebisbe de Viena de França, que després fou papa nomenat Calixto Segon, que era descendent de la Sanch Real dels Godos, com ho diu lo bisbe de Tuy ab estas paraulas: *Videns etiam rex se non habere filium, qui regnaret post ipsum tradidit filiam suam primogenitam Urracam nobilissimo viro comiti Raymundo, qui erat de regali genere gothorum, ut de tali conjugio regium semen suscitaretur.* Com en efecte ha continuat dita descendencia real per linea masculina fins a la reyna dona Isabel y al rey de Aragó don Fernando lo Catholic, des de ells per linea femenina de la infanta dona Joana llur filla, per la qual se deriva fins vuy la descendencia, venint esser dit princep don Ramon estirpe comú de las Reals Prosapias, no solament de Castella sino també de Aragó. No podent-se dubtar en que dit princep don Ramon era descendent de la Casa dels reys de França; per concordar en açò tots los historiadors, se segueix no solament la justificació de esser tinguda y reputada per los espanyols la Real Familia de França per gothica, sino també que esta es lo solar y origen ahont han dimanat los reys de Castella y ultims reys de Aragó; y que per conseguint es proposició execrable lo voler fer compendrer al poble ignorant que los princeps francesos deuen ser exclosos de la Corona de Espanya per la qualitat de ser francesos y estranys, quant es indubitada veritat que la Real Prosapia de Espanya es descendent de la Real Familia de França per haver vingut un princep francès a casar ab la dita dona Urraca, princessa de Castella y successora del regne.

27. Lo mateix blasó tenen los princeps de França respecte dels regnes de Navarra y Portugal, puix es cert que en Navarra regnaren Theobaldo princep francès, comte de Campaña, com a proximior parent del rey don Sancho, per ser fill de dona Blanca sa germana; Phelip el Hermoso rey de França que fou casat ab dona Joana infanta de Navarra; y després de ells Lluís Utin rey de França y de Navarra, llur fill. Y quedant dona Joana filla unica de dit Lluís Utin successor solament del regne de Navarra, contractà matrimoni ab lo princep Phelip comte de Herveus y Angulema, besnet de S. Lluís. Y respecte del regne

de Portugal, ningú ha dificultat son origen esser del princep don Enrich fill de altre don Enrich y net de Robert Primer duch de Borgonya, fill de Robert rey de França y net de Ugo Capeto, lo qual princep don Enrich casà ab dona Teresa filla del rey don Alonso Sizè de Castella, dotada en dit matrimoni de las terras que lo mateix princep Enrich havia conquistat en Portugal, que se li donaren en feu ab títol de comtat, y de aquest matrimoni descendeixen los reys de Portugal.

28. Y finalment respecte de nostre Principat de Catalunya, sabem los molts princeps que de la Real Familia francesa han governat esta provincia ab gran aplauso y voluntat de la Nació, ensenyant-nos lo volumen de nostras Constitucions en la genealogia dels comtes de Barcelona, que son primer origen provinqué de la restauració y lliberació que del jugo dels moros conseguí Catalunya ab lo gran valor y auxili de Carlos Magno y de sos successors Ludovico Pio y Carlos Calvo reys de França; los quals havent fet imponderables heroicas prohesas en augment de la Santa Fe Catholica, crearen y elegiren a nostres invictos comtes que foren princeps originaris dels dominis de França, ab subjecció de feu, lo qual després remès y absolt per Carlos Calvo. Y així ab la veritat de totas estas reflexions tinch per infalible que entrareu ab lo desengany de que la qualitat de esser lo senyor rey Phelip Quint descendent de la Real Familia de França no li disminueix res lo lligitim dret li competeix en la Corona de la Monarquia de Espanya.

29. Tornem ara a l'assumpto principal de las ditas renunciacions fetas per dona Anna y dona Maria Teresa (que es lo unich punt que necessita de discutir-se per treurer las sombras de la dificultat), y restranyent-lo encara a menors reparos per evitar prolixitat, donem que estas prejudicassen a las mateixas renunciants per lo jurament y altres solemnitats ab que foren concebudes. Pero no a sos descendents sempre y en tot cas, y singularment en lo cas de evitar-se la unió de las dos Coronas en un mateix possessor princep de ditas reals descendencias, porque segons los mateixos principis sobre establerts, las disposicions dels possessors del regne, ni de altres majorats de Espanya (per amplissimas que sien las clausulas y fortificats los motius), no perjudican als descendents que per dret de sanch y sa propria persona en força de l'oraculo de las ditas lleys fundamentals tenen lo dret. Ara sien ditas disposicions per contractes entre vius o per ultima voluntat, així com las renunciacions que fan los pares o mares, no poden perjudicar a sos descendents que tenen lo dret *ex propria persona*, de forma que mentres la ley general que mira al temps esdevenidor perpetuament no se destrueix y deroga ab altre nova Ley. No se pot destruir lo dret que ella te preservat y previngut per los successors, per mes que los antecessors tingan positiva voluntat de perjudicar-los.

30. Respondreu que en los papers contraris ja se al·lega y diu que en quant a ditas dos descendencias de dona Anna y dona Maria Teresa restan revocadas y derogadas ditas lleys fundamentals; y que respecte dels descendents de ditas senyoras princessas se han de reputar com si ellas no fossen fillas del senyors reys Phelip Tercer y Phelip Quart, y com si ditas lleys no fossen en lo mon, perque no volgueren que ningú de la França (encara que descendent de dits reys) vingués a reynar en Espanya.

31. Verdaderament que això ho diuen y es dir molt, y tot es menester dir-ho per conseguir lo intent de fer apareixer, que es justa la present guerra que'ns fa en Espanya lo senyor archiduch valent-se de palaiats motius, y encara indecorosos, fins arribar al desordre de maliciosa murmuració y detracció contra las personas de la real y serenissima Casa de França, que a ninguna en lo mon es segona (olvidant-se de las obligacions de Catholich y de la guarda dels Preceptes Divinos). Pero encara que ells digan y fortegen per enganyar-nos ab dita proposició, se troban molt distants de probar-la.

32. Entrem donchs al fort assumpto. Diuen los contraris que quant estas dos princessas de Espanya casaren ab los dos reys de França, renunciaren a la successió del regne tant per sí, com per tots los descendents ab clausulas amplissimas, jurant ditas renunciacions, no sols ellas sino també los dos reys de Espanya y França, que respectivament hi convingueren; y que estos ab sos testaments ratificaren ab majors expressions la perpetua exclusió de ditas dos descendencias, las quals renunciacions foren totas fundadas en la publica utilitat que diuen se considerà no sols en que no fos la Espanya subordinada per unió a la França, sino també en que ningú que fos descendent de ellas pogués venir a reynar en Espanya encara que renunciàs lo regne de França, així com ningun descendent de las princessas de França pot reynar en França per quedar exclosas de la Corona las infantas y tota sa descendencia en virtut de la llei Sàlica respecte de la qual diuen que se volgué servir tota igualtat. Y que si estas solas capitulacions matrimoniales no eran bastants per formar nova lley destructiva de las lleys fundamentals de la successió en lo regne prengueren sa força; ço es: la primera de la princessa dona Anna ab la lley que Phelip Tercer, a petició dels regnes de Castella, manà publicar a 3 de juny 1619 que es recopilada en la *Part. 2*, lib. 5, tit. 7, leg. 12; y que de la princessa dona Maria Teresa (encara que no's troba publicada ni recopilada per lley), pero ha de tenir la mateixa força en atenció de que aquella capitulació matrimonial fou efectuada per constituhir una ferma y estable Pau en los dos regnes de Espanya y França; així que fou una lley federal la qual te força y deu esser observada no obstant qualsevols lleys contraries del regne per la rahó de esser notoria la publica utilitat de aquells y dels vassalls en establir la pau entre dos regnes tant continguos.

33. Aquí tenim patentment descoberta a tota la dificultat que qualsevol encara que no sia jurista comprendrà; pero també veurà ab la resposta com tot aqueix aparato se desvaneix com lo fum, y que resta clara la justicia per lo senyor rey Phelip Quint, com lo sol.

34. Comensem per la primera renunciació de la princessa dona Anna, y deixo apart que dita pretesa publicació de lley que se suposa fet set anys després del matrimoni, y que no concorregueren las solemnitats precisas per immutar las lleys fundamentals de Castella, y singularment la llegitima convocatoria de Corts Generals de tots los tres Estats del regne, los quals no se han tingut en Espanya des de Carlos Quint. Y es cert que las ultimas que se celebraren foren las de Toledo; y solament hi ha hagut algunas vegadas Corts particulars de las ciutats, las quals no eran bastants per formar una nova lley destructiva de las lleys fundamentals del regne. Així que no pot tenir força dita pretesa llei 12 perque sa publicació y recopilació la feu solament Phelip Tercer a petició dels syndichs de Comunitats, com ell mateix confessà en son testament.

35. Y donant y no concedint que fos estada verdadera lley capaz de destruhir las precedents, vejan lo que ella literal y virtualment disposa segons lo literal que los contraris transcriuhen en ses papers. Diuhen las paraulas ibi: *Que la christianissima reyna de França doña Ana y sus hijos y descendientes del matrimonio con el christianissimo rey Luis Treze no puedan suceder en los reysbis de España ni en sus adjacentes, salvo en los casos que dispone esta ley, etc.*

36. De aquí donchs ja tenim en lo literal dos cosas favorables a Phelip Quint: la una es que no fou una lley universal a fi de introduhir la lley Sàlica en Espanya respecte de todas las princessas que casarian ab França, sino restrictivament a dona Anna. Així que esta lley no comprendria al senyor rey Phelip Quint que ha entrat a succehir en Espanya com a descendent de la princessa dona Maria Teresa, a la qual no pogué extender-se dita lley. Esta consecuencia es tant certa y llegitima que no admet replica.

37. Y la segona cosa que tenim favorable es que disposa la lletra de dita pretesa lley que resten salvos y exceptuats los casos en dita lley expressats, y estos son: si la dita dona Anna enviudara sens fills y tornara a Espanya o contractara segon matrimoni, ab voluntat del rey Catholic son pare, y del princep son germà, ohiu las paraulas, ibi: *Si por conveniencias del bien publico y justas consideraciones se casasse con voluntad del rey Catholico su padre y del principe de las Españas su hermano, en que ha de quedar capaz y habil para poder heredar y suceder.* Y advertiu be que no se expressa paraula alguna del cas de fer-se lo casament ab algun princep de sanch real de França. Y posats en dita advertencia, teniu ara atenció a la següent consideració: si als reys Catholics hagués apregut per justas consideracions y conveniencias del be publich que enviudant

dona Anna y tornant a Espanya hagués contractat segon matrimoni ab algun princep de la real sanch de França que hagués vingut a cohabitar en Espanya ab la dita dona Anna, en eix cas ella y sa descendencia tenian salvo lo dret, en força de la mateixa pretesa lley, no obstant que després Phelip Tercer ab son testament anyadís que això se entengués no casant segona vegada ab princep de França, perque esta anyadidura no la pogué fer en perjudici de la llibertat del matrimoni que sa filla en segon lloch podia contractar, no essent esta circumstancia expresada en la capitulació y renunciació que ella firmà, ni en la pretesa lley 12 que en lo any 1619 se recopilà. Y luego la dita lley ab la dita expressa reservació virtualment deya que ella no aborria la successió de dona Anna per la Corona, encara que fos de princep de França, puix no l'havia exclòs per un segon matrimoni; així que en clar se segueix que dita renunciació tingué la atenció unicament a evitar la unió subjectiva de la Corona de España perque no aparegués una provincia de la França, com així ho manifestan los motius de la renunciació, ibi: *Y por lo que importa al estado publico y conservación de ellas, que siendo tan grandes no se junten y queden prevenidas las ocasiones que podia haver de juntarse*. En lo que solament se pogué racionalment considerar la utilitat publica de prohibició, pero sempre en virtut de la mateixa renunciació, resta en libra facultat de cridar un princep de França a Espanya, si la publica utilitat en la ocurrencia y positura de las cosas quant vindria aquell cas requiria y demostrava que era millor per lo regne y per la quietut dels vassalls de Espanya, que la princessa contractàs segon matrimoni ab princep de la real sanch de França que no de altra Nació.

38. Y esta consideració es la mes racional, perque materias tant graves y serias no se han de portar y regular per odís y malas voluntats com barbarament diuhen alguns que la exclusió de ditas descendencias fonch fundada per positiva aversió de la Nació francesa, y haver-hi natural antipatia entre las dos per esser estas rahons indecorosas e indignas de esser imaginadas en monarcas de Reals Familias, tant promiscuament entre sí dignament veneradas y estimadas, repetint los matrimonis en tant multiplicats exemplars, com tots sabem. Admirant-me de que hi hage hagut atreviment per pensar que al mateix temps que se mesclavan las familias ab lo indissoluble vinculo del matrimoni, vullam ciegament creurer que se capitulassen pactes que fessen compendrer a tot lo Orbe que la Espanya volia exclourer de son regne la Familia Real de França, per tenir contra ella natural aversió y odi: Ay?, que es infamia haver espargit ab papers impressos tals desatinos que los reys fassan guerras per aquells motius que creuhen tenir justos y que durant aquella se garde la contraposició entre los vassalls que deuhen seguir a son soberà, es lo que se permet; pero que esta bellicosa y guerrera zanya reconcentre odi inaplicable entre Nacions christianas, fa horror sols lo pen-

sar-ho perque la enemistat no se ha de entranyar en la anima, ni ha de passar los limits de las lleys de la guerra; y que quant los reys se reconcilian per la Pau, han los vassalls (obrant christianament) de olvidar de sa mente y purgar del cor los inevitables estragos de las guerras, per no reconcentrar en ell alguna injusta venjança que de no haver-se aixi fet (com se devia) crech naix en gran part la viciosa passió ab que molts se han deixat arrastrar a favor del senyor archiduch, singularment en nostra Catalunya sens voler regular sas operacions per lo dictamen de la rahó.

39. Retornem donchs al discurs principal assentant que dita renuncia no pogué esser feta ni autorizada per la pretesa ley, sino per lo fi racional de evitar la unió, y per no exclusió perpetua de tots los prínceps de aquella descendencia; no obstant que en França no succehescan las infantas ni sos descendents, perque això es per ley fundamental de aquell regne nomenada Sàlica, que nosaltres no tenim en Espanya. Ans be, la nostra ley fundamental es totalment contraria, puix admet las fillas y sos descendents com son moltissims los exemplars. Y quiscun regne te son honor y bon govern en defençar y observar sas lleys, y no las revoca per lo fi de voler fer observar en son regne las lleys que son en altres. Així que no es racional ni verisimil que la intenció en la extenció de las clausulas de dita renunciació fos per lo fi que la ley Sàlica de França fos observada y de nou introduhida en Espanya, puix materia tant gravíssima y substancial se hauria expressat ab individuació, dient que no sols se tenia lo fi de evitar que ditas Coronas no se juntasen en un sol possessor, sino que ni volian que algun de dits descendents poguès succehir en Espanya encara que cessas lo perill de juntar-se los dos regnes. Y se hauria procurat en juntar los regnes ab Corts Generals perque se establís per ley perpetua com la gravetat de la materia ho requeria; y així se veu que no se tingué tal intenció ni voluntat en la dita infanta dona Anna, de exclourer perpetuament en qualsevol cas a sos descendents.

40. Ni aprofita dir que ja se anyadí la clausula de que dita renunciació se feya, *perque se guardas igualtat en las dos Coronas*; perque no se digué que la igualtat volien se observàs en tot y per tot lo que ley Sàlica disposa, sino en allò que unicament expressat en dita renunciació que es la unió respecte de la qual solament se pogué considerar utilitat publica del regne y sos vassalls en conservar-se una sola e individua Monarquia de per sí.

41. Passem ara a considerar la renunciació de dona Maria Teresa per descendencia de la qual com a mes immediata se radica lo dret infal·lible de nostre Phelip Quint, y aplicant a ella las mateixas consideracions per no haver-hi mes clausulas substancials que en la de dona Anna, també havem de conclourer que no fou intenció sua renunciar lo dret de sos descendents fora de l'unich cas de

la unió de las dos Coronas. Y que respecte de esta descendencia no hi ha aparència de lley alguna que hage ratificada dita renunciació, puix com se ha dit sobre manera 20, la que se diu publicada en lo any 1619 no fou lley universal sino restreta a la renunciació feta per dona Anna ab que no havent-hi lley alguna resta sempre clar com lo sol, que lo dret de Phelip Quint es indisputable.

42. No puch deixar una ponderació sobre un suposit que fa molt per desengany dels catalans, y donem que aquella lley de l'any 1619 fos feta en Castella ab todas las solemnitats requisidas, y que contingués disposició general y força per destruir ditas antigas lleys fundamentals de Castella. Que valdria tot això per Catalunya y lo restant de la Corona de Aragó ahont lo principal blasó es que se governe aquest regne ab sas lleys particulars? Es cert que segons lo sentir de bons patricios direu que per Catalunya no fa al cas ni te força alguna porque los catalans se governan ab sas lleys y no ab las dels castellans; y tinch per cert que los catalans no han fet reflexió en aquest punt porque quant considero esta Nació tant apassionada per sas constitucions y lleys particulars, y que quant ha merescut que regoneixent-li Phelip Quint esta prerrogativa, ja encontinent en lo primer any de son regnat vingués personalment a jurar ditas lleys, y fou la primera provincia ahont convocà y conclogué Corts; y que se regonegué esser llegendim rey, y esperar-li lo regne com a mes proxim parent de Carlos Segon, en observança del preferit orde ab que en Catalunya y en tota la Corona de Aragó ab immemoriali se ha deferit lo regne segons trobàm en lo principi del volumen de nostras Constitucions ab la genealogia, de voluntat de las Corts Generals de Catalunya recopilada. Y que lo bon rey Phelip Quint no volgué fer com Carlos Segon que may vingué a jurar ni a coronar-se en Catalunya, regnant sempre ab la sola coronació feta en Castella. Y que sobre tot açò hage després fet bretxa la negociació dels imperials per persuadir ab enredos que admetessen al senyor archiduch porque en virtut de lleys de Castella y de contractes fets per los reys antecessors sens parer ni consentiment dels catalans, pretenia tocar-li lo regne; no acabo de comprendre-ho porque segons lo natural, creya que ans be per esta mateixa rahó haviam de estar forts en mantenir a Phelip Quint fins la ultima gota de sanch ja que nos havem sempre mostrats esforçats per defençar las lleys de la Patria. Al fi no hi trobo altra disculpa, sino que los pobres catalans ab la turbulencia moguda per mal intencionats, son estats enganyats, fentlos olvidar son major honor, punt y estimació que confio se recobrarà prest per ells mateixos, ab lo desengany de esta exortació.

43. Ja me recordo que he de respondrer a aquell gran bulto que fan los contraris en dir que la renunciació de dona Maria Teresa fou feta per introduhir la utilitat publica de la pau en tots los regnes, y que així tingué força de lley federal, la qual diuhen ha de ser observada, encara que sia contra las lleys dels reg-

nes per quant la publica utilitat es eficàs, perque los reys sols sens los vassalls *pro bono publico pacis*, pugan formar estas lleys federals per la rahó de que ab lo suposit de la publica utilitat (de la qual son coneixedors los soberans per la suprema regalia), ve embegut lo tacit consentiment dels pobles que sempre se ha de creurer que assenteixen a que se efectue lo que mes importa a la utilitat publica de tots, per aquella sabuda regla *salus populis suprema lex esto*; y que esta ley federal se ha de guardar encara que derogue a las del regne.

44. Si solament volgués respondrer a est objecte segons lo sentir de nostra Mare la Diputació de Catalunya, que es la protectora y zeladora de las lleys de nostra Patria, negaria de barra a barra (que diem en nostra terra), la tal proposició perque així defençava ella que per las lleys de Catalunya havian caygut en frau unas caravelas de Portugal que ab son carrech arribaren pochys anys ha al port de Barcelona. No obstant la ley federal, resultant dels Capítols del la Pau firmats entre aquell regne y Espanya en las ultimas guerras precedents, dient que las lleys de Catalunya son fundamentals de nostre Principat, y que estas no poden ser derogades per sola voluntat del rey ab lleys federals sens concorrer lo consentiment dels pobles que componan las Corts Generals del Regne, allegant molts doctors a l'intent com per examinar-se ab las grans al·legacions en dret que per part de la Diputació se feren sobre aquest empenyo que fou bastament ruhidos.

45. Pero com en esta exortació no pretench contentar-me sino seguint las mes estretas sentencias, dich que se ha de fer diferencia de dos especies de lleys fundamentals: unas que *lato modo* se diuhen tals perque ab aquellas lleys se governa lo regne; y altres son propriament fundamentals perque son la pedra fundamental en que estriva la Corona, en sa erecció, fundació y translativa successió de un rey a altre. De manera que destruhida o alterada la pedra fundamental de aquellas lleys transtorna y confon lo orde establert per la perpetua subsistencia del regne. En las lleys de la primera qualitat podrà be tenir efecte destructiu la ley federal firmada per lo rey Sol, ab lo presumpt consentiment dels pobles, induhit de la publica utilitat, de la qual basta que lo rey la regonega y atestia, pero quant la ley fundamental es de la segona especie, es a saber, sobre la subsistencia del regne y la successió de aquell o sa translació no pot lo rey sol destruir-la ab un tractat de Pau, sens exprés consentiment dels pobles; perque alashoras se tracta de *summa rerum*, ço es, del negoci mes grave que se puga imaginar; y així es menester que lo rey lo tracte, conferesca y resolga ab los vassalls. En esta forma ho distingueixen doctors molt classichs; y es distinció que deixa convençut lo enteniment, y no la negan los contraris en sos escrits, confessant per esta rahó que no obstant la gran soberania dels reys de França, no han pogut ni poden revocar la lleu Sàlica, ni obrar contra son sentir per esser

fundamental del regne. Així que los tractats de las Paus (per la efectuació de las quals se feu la renúncia per dona Maria Teresa), no pogueren sens lo exprés consentiment dels pobles per la sola qualitat de ser federals, llevar a Phelip Quint lo dret de succehir en lo regne, que li preservaren sempre intacto las ditas lleys fundamentals.

46. Vull encara dar un redoble mes a aquest discurs, acceptant la confessió dels contraris sens la distinció precedent. Y dich, que ells diuhen que la ley federal es eficaç perque al rey li es premés fer-la per rahó de la publica utilitat a la qual se presum enclòs lo tacit consentiment dels vassalls. Pregunto ara si esta facultat de formar estas lleys de per sí, la tenen los reys estranyada en la suprema Regalia de sa Corona? Precisament se ha de confessar que sí; de aqui donchs tregam esta conseqüencia: si Carlos Segon fou fins a l'últim instant de sa vida, tant llegendim, verdader y soberà rey, com Phelip Tercer y Quart sos predecessors, per la mateixa rahó que ells haurian pogut fer ley per la utilitat publica de la pau entre las dos Coronas de Espanya y França, que en aquella ocasió ells com a reys consideraren, sense haver-li concorregut consentiment ni acceptació dels regnes. Ha pogut també Carlos Segon premeditant la mateixa rahó de la publica utilitat, y de establir perpetua pau entre las dos Coronas, revocar aquella pretesa ley feta per sos predecessors, destructiva de las antigues lleys propiament fundamentals, retornant las cosas a son primer estat y revocant las novedats que son pare y avi ab dos testaments volgueren introduhir, subvertint las lleys principals del regne, las quals novedats preveya Carlos Segon, que havia de ser motiu infal·lible de una gran guerra entre la Espanya y la França.

47. Y si açò encara ab la sola autoritat de la suprema regalia y plenitut de la soberania de rey absolutament hagués fet, Carlos Segon havia de substituir, no obstant, las precedents disposicions de Phelip Tercer y Quart (que en tot cas sols haurian pogut tenir validitat en tant quant subsistia la utilitat publica y no quant esta restava destruïda), quant mes ha de subsistir la disposició feta per Carlos Segon en son testament, declarant per son immediat llegendim successor a Phelip Quint, perque en ella concorran dos especialitats grandíssimas. La una es la acceptació clara y expressa universal y uniforme de tots en general los regnes de Espanya, y de quiscu en particular, y ab molta singularitat de Catalunya, ab convocació y conclusió de Corts Generals. Y la altra es no haver absolutament fet disposició contraria a la de ditas renunciacions, sino sols declaratoria e interpretativa de que aquelles no eran comprensives del cas que no expressavan de venir a Espanya un princep de aquella descendencia, renunciant a la Corona de França; fortificant esta tant justa declaració ab la evident utilitat de consistir en ella la conservació de la Monarquia y estable pau entre las dos Coronas.

48. No vull entretenir-me a donar satisfacció al que diuen los enemichs de Phelip Quint de que lo testament de Carlos Segon seria fals o que fonch induhit per violencia, temor o engany, porque estas pataratas que naixen de rabia o ciega passió, no se escoltan *injusta non exaudiuntur*. Lo testament es en peu, publicat y autorizat ab tots los testimonis necessaris de la primera gerarquia y grandeza de Espanya; y rebut y autenticat per lo primer y mes preexcellent notari de tota la Monarquia, concorrent totas las solemnitats que lo dret requereix, y així *est probatio probata*, essent especie de sacrilegi disputar de esta fe publica. Y així tots estos enredos se han de despreciar com a ordinaris en tots los testaments en que los parents que no hi troban tot lo que ells esperavan donan encontinent a la desesperació de dir mal del notari y dels que assisteixen al difunt; pero res los aprofita que sempre la justicia y veritat es a favor de la fe publica del notari y dels testament que ell autentica.

49. Pero no se deu deixar en silenci un objecte particular ab lo qual diuen que encara que lo testament de Carlos Segon sia valido, pero ell no pogué liberament disposar del regne a favor de Phelip Quint, y així que no li pot aprofitar dit testament. Aquesta rahó jo la abraço y en virtut de ella dich y confesso que ni Phelip Tercer ni Phelip Quart, ni altres antecessors tingueren esta libera facultat de deixar lo regne a son arbitre, y llevar-lo per libera disposició a aquell al qual tocava per las lleys fundamentals, y que tampoch ho havia pogut fer Carlos Segon. Lo que jo nego es que dit senyor rey Carlos ho hage fet, ni tampoch intentat fer, puix ha declarat per successor de son regne al mateix al qual de dret pertany. Açò no ho ha fet per via de libera disposició, sino que constituhit en lo Trono y vehent que sa desgana era mortal, y la gran competencia hi havia entre los transversals de sa parentela sobre la successió, usant de la real potestat y soberania, y pesadas y ben consideradas las lleys del regne, los contractes matrimonials de dona Anna y dona Maria Teresa, los testaments de sos predecessors, y totas las rahons que per uns y altres dels competidors podian al·legar-se, atesa principalment la conservació de la Monarquia, lo benefici de sos vassalls y la positura y estat universal de tota la Europa, formà un judici y declaració a modo de definitiva sentència, ab la qual determinà y resolgué lo dret de la successió en son regne després de sa mort.

50. Açò unica y substancialment feu y açò era lo que podia y devia fer, per no deixar-nos després de sa mort confusos y consternats ab parcialitats; y per millor manifestar esta veritat se deu suposar que entre los doctors se disputa a qui pertany lo donar providencia en la successió del regne, que de proxim se judica haver de vacar, y se rezela disputa entre varios competidors *jure sanguinis*. Y deixant la varietat de opinions que no son aplicables a l'intent, encara que es sentir de molts que donan lo poder de la decisió al Sumo Pontifice, y que lo rey

Carlos Segon no resolgué la determinació de dit son ultim testament sens precehir lo consell y aprobació del Sant Pare de la Iglesia Inocencio Dotzè, que a las horas benaventuradament governava. Pero la mes assegurada sentència es que lo mateix ultim rey (per mort del qual ha de vacar lo regne) es lo mes lligitim soberà, al qual pertany fer la decisió, y si a esta se conforman los Estats de la Monarquia, resta lo dret cert e invariable per aquell que ha tingut a son favor la decisió.

51. Esta proposició en dret no la negan los contraris, així com no podan negar la veritat del fet en que tots los pobles de Espanya uniformes assenteixan a la dita declaració del regne a favor de Phelip Quint, acceptant-lo, aclamant-lo y jurant-lo per rey. Y com restan vençuts y no saben que respondrer, cauhen en la desesperació de tots los litigants que perdan los plets, que son ultim refugi es dir mal dels jutges o a lo menos que no han entès la justicia o que'ls han enganyat o sobornat. Tots estos vituperis diuhen y publican los imperials contra la decisió del rey Carlos Segon, y de la acceptació dels pobles fundant-se en que la justicia era clara a favor del senyor archiduch; això es respondrer per la qüestió. Y també ho claman los qui perdan los plets, ab la ceguera de la mateixa passió a la qual ningun remey es a proposit, ab que serà rahó que nosaltres també abandonem y despreciam dits clamors. Així com fa la recta justicia que desprecia tots los crits dels qui son per los superiors y supremas potestats lligitimament condemnats, executant las sentencias a pesar de todas las exclamacions.

52. Conclagam donchs, aquest punt ab lo evident desengany de que lo regne de Espanya toca y pertany per clara e indefectible justicia a nostre rey y senyor Phelip Quint, y que sens manifesta violació dels drets divino y humà, no ha pogut usurpar-se-li per lo senyor archiduch y sos parcials part alguna de sos dominis. Essent com es injustíssima la guerra que li fa lo senyor archiduch, no sols per la rahó de ser clara y exuberant la justicia que assisteix a Phelip Quint (com se ha manifestat), sino també porque encara que fos dubia y sols probable esta probabilitat conjunta ab la possessió en que pacíficament de voluntat y uniforme acceptació de tots los regnes se troba des de la mort del senyor rey don Carlos Segon, fa que sie son dret immutable y superior al del competidor per la sabuda regla de que *in dubio semper metior est conditio possidentis*. Y fundats en ella los theolechs y canonistas, resolen y defençan que es injusta la guerra de aquell qui per la rahó sola de son pretès dret dubio y probable, vol extraure de un regne al possessor.

CAPÍTOL II

Motius que conduheixen per la major gloria de Deu Nostre Senyor, exaltació de la Santa Fe Catholica Romana, y profit espiritual de nostras animas en restituhir-se Catalunya promptament a la obediencia de son llegitim y verdader rey Phelip Quint.

53. Suposada la veritat de la justicia establerta en lo present capítol, superabundan motius christians per anar a son seguiment retornant-nos a la obediencia de nostre rey Phelip Quint; y que no fos altre que la obligació tenim en observar lo solemnisim jurament que tot lo Principat de Catalunya ab llegitima convocació de las Corts Generals y asistencia de tots tres Estaments Ecclesiastich, Militar y Real, estant present y assentat en los Solio y Trono real, li prestà en lo any 1701, després d'haver ell prestat també son jurament. Bastaria aquest motiu per detestar los errors ab los sediciosos nos han pretès fer incidir contra lo Sacratissim Nom de Deu Nostre Senyor, y salvació de nostra animas.

54. Perque sabem y crehem com a verdaders christians que lo segon manament de la Lley de Deu es no jurar en va lo seu Santissim Nom, y que lo per perjurs es un dels pecats mortals mes graves, ab que Nostre Senyor es injuriat, y que per son castich no se contenta de la eterna condemniació de las animas, sino que ja en esta vida per zelador de sa honra y acreditar la reverencia y decoro degut a sa Magestat Divina, ha castigat o castiga ab castichs publichs que serveixen de escarment tots los mortals com son moltissims los exemplars que se'ns refereixen en la Sagrada Escripura y en altres ecclesiasticas y humanas historias. Y singularment es de l'intent lo que se refereix en lo llib. 4, *Regum* cap. 25 del gran castich que Deu Nostre Senyor donà a Sedecias per ma de Nabucodonosor, llevant-li en sa presencia la vida a sos fills y després li feu llevar sos ulls y posar ab cadenas com a esclau, per haver faltat a la fe del jurament que havia prestat al dit Nabucodonosor de fidelitat y tributaria obediencia.

55. Com també en aquell tant celebrat succés que refereix Bonsinio lib. 26, *de reb. Ungar. dec. 3* de Amurares emperador dels Turchs, quant vehent que lo rey de Ungria Uladislao li havia faltat a la fe del jurament, alsant los ulls al Cel y dirigint sas paraulas a Jesu-Christ, exclama dient: *Son estos los pactes que tos christians feren ab mi, jurant-me per ton Sant Nom que me guardarian la fe, que en son jurament me prometeren? Puix veus aquí Senyor, que de baix de vostre nom me la han violada, negant perfidament a son Deu; ara Senyor, si vos sou Deu (com ells diuhen), vostras injurias y las mias haveu de venjar, que nosaltres que no coneixem vostre Nom, vejam la pena que donau als qui violan la fe de son jurament.* Y permeté Deu Nostre Senyor que aquella justa exclamació tin-

gué tal satisfacció publica que morint Uladislao en la batalla y desvanescut son exercit, restàs Amurates victoriós y satisfet de sa queixa.

56. Ea donchs atemoritzem-nos ab la Divina Justicia de faltar a la publica fe del jurament de fidelitat prestat a la magestat de un rey, puix essent Nabucodonosor gentil cruel y tirà, y Amurates un turch barbaro, aixi foren castigats, los qui romperen semblant jurament, que irritació tant gran no serà la de Deu Nostre Senyor contra lo deslleal que viola la fidelitat del jurament que ha prestat a un rey catholic al qual ha regonegut per son llegitim y natural senyor. Perque com en lo jurament se posa a Deu per testimoni, y fem a sa magestat que asseure y ab sa autoritat e infal·lible veritat sie fiador de allò que juram; per esta causa vol Deu Nostre Senyor que se cumple lo promès per credit de sa veritat; encara que sie la promesa feta a un gentil heretge, turch o altre infiel, puix torno a dir qual estarà la Divina Justicia respecte de aquells que han faltat a la fidelitat jurada ab tantas solemnitats com la jurà Catalunya a son verdader rey Phelip Quint? Y qual contra de aquells theolechs o confessors que ab especie de sacrilegi han aprobat per licita tal infidelitat? Valgam Deu! Y que de castichs se esperan majors encare dels que experimentàm, si no se procura desterrar aquest error y remediari esta falta, retornant promptes a la obediencia de aquell a qui tant justament lo jurarem.

57. Lo pitjor que te aquest assumpto es que essent esta doctrina un dels fonaments que te nostra Fe Catholica, no se repara a fer irrisió y mofa, no sols de paraula sino en escrits ab papers impressos, burlant-se y tractant de ignorants als qui defensam y tenim per infal·lible que han peccat mortalment tots aquells que han cooperat a que lo senyor archiduch de Austria dominàs en Catalunya després de haver admès y jurat en Corts Generals a nostre rey Phelip Quint. O bon Deu! Y lo que pot una passió, y que sutilezas te lo dimoni, y com ab sa astucia las aconsella per precipitar-nos! Puix en aquest nostre fet ne te enganyats a moltissims dient que lo jurament perque obligue no ha de ser violent, ni prestat ab temor o amenassas, ni ha de contenir cosa il·licita, injusta, ni iniquia, aportant lo exemplar del mal jurament que vulgué cumplir Herodes en fer degollar a Sant Joan Baptista; perque aplicar un tant infame succés com lo de Herodes perque a l'exemple seu se dega estar ab segura conciencia, de tal modo que així com fou pecat enormissim cumplir Herodes aquell jurament, també seria cosa inica que observassem a Phelip Quint lo jurament de fidelitat que li preta-rem, no pot eixir de anima racional catholica tant sacrilega comparació, sino de un esperit prevaricat y seduit del diable.

58. Molt millor seria que tinguessen present altre exemplar que vos ha de donar desengany de no haver-hi agut violencia, ni la menor injusticia en haver executat lo que lo senyor rey Carlos Segon ordenà ab son testament, per tenir

una aprobació de persona en la operació del qual no pot cabrer que obràs per violència ni per coneixaments de injustícia; y es lo princep Jordi Darmestat (al que li han prestat los catalans obsequis y veneracions de Oraculo) lo qual donà ple testimoni de estimar per valido y justificat lo testament de Carlos Segon a favor de Phelip Quint; puix trobant-se en lo temps de la mort del virrey de Catalunya, no sols instà fortament lo continuar son virreynat en execució de son testament y ab los dictats de esser ell virrey de Phelip Quint, sino que feu repetidas diligencias enviant en posta a don Pedro de Aguirre, gendre del governador comta de la Rosa, perque li tornàs a fer gacias del virreynat, offerint quedar en Espanya y servir-lo. No essent crehible ho hagués fet ab alevosia, per poder fer millor son joch y trahir-lo, perque tal infamia no es presumptible en persona de tant alta gerarquia. Y així se deu creurer que reputava per verdadera, legal y justa la nominació de successor a favor de Phelip Quint, que a reputar-la per injusta o violenta. Tampoch es creible hagués fet actes tant positius contra lo senyor archiduch, ni menos la reyna viuda que fonch la principal que donà compliment y total execució al dit testament, essent los dos tant interessats ab ells. Y en cas que esta ultima ponderació nous satisfets, vos dich que fassau reflexió al fi que havem vist de dit princep Jordi Darmestat.

59. Apurem mes los fondos a la veritat perque las sutilezas del maligne esperit son grans, y ordinariament van encubertas de alguna apariencia, pero en realitat no hi ha veritat per esser ello lo pare de la mentida; y si no digaume ahont fou la violència, temors, ni amenaças en lo jurament que prestarem a Phelip Quint? Si diuhen que de no haver-lo prestat se n'hauria seguit que la França hauria fet gran guerra en Espanya y singularment en Catalunya, pregunto y ara no la farà major y ab mes superior rahó si no vos regoneixeu prest de vostre error? Y si ara vos apar que vosaltres sols (com blasonan alguns barbaros y temeraris per mes empenyar-vos) serieu bastants per resistir a tot lo poder de las Castellas y altres regnes de Espanya que constantment ab tota la grandeza, trezors, forças y vidas pelearan contra nosaltres, units ab lo gran poder de la França, perque irritats estos regnes de la infidelitat y desllealtat mes prest se aniquilaran que deixar de satisfer-se de tant execrable injuria. Com donchs ab veritat podeu al·legar que lo temor de la guerra vos feu jurar? Puix si ara presumen de tant valents estos guapos, com no mostraren sa valentia aleshores? Que al fin no hauria tingut tanta malicia com després de haver-lo jurat per rey: quant y mes que si suposau que aqueix fou lo motiu per conformar-vos ab lo testament de Carlos Segon, ja veniu a confessar que lo acceptareu per benefici comu de la Patria per assegurar la pau y la publica utilitat y quietut en ella. Y lo justificat de aquest motiu per si sols ja califica de mes llegitim lo jurament.

60. Per cert, mos compatricios, que confesso que en moltissimas cosas no hi ha qui vos entenga, porque jo fas reflexió que lo bon rey Phelip Quint vingué a Catalunya a celebrar las Corts sollicitat de nosaltres, y que no volia la Ciutat de Barcelona jurar per virrey al comte de Palma (que fou lo pirmer nos envia) y que despues de alguns dias y convingué ab la promesa de la paraula real tingué, de que promptament nos aconsolaria venint personalment a celebrar Corts. Y que havent-ho així complert, lo reberem ab imponderables festas y aclamacions de que corregeren per la Europa varias relacions impressas que lo rey Phelip Quint se confia tant de nostra innata fidelitat, que vingué sens tropas, anant sensillament sens fausto, ni lo menor resguart, maximament per la ciutat y sos soburchs, franquejant la entrada de som real palacio a tothom, sens la menor excepció de personas, fins a tenir sos divertiments publicament ab los mateixos catalans (y no tots eran de antigua noblesa), estant ell ab la bona credulitat que tot lo que feyam, deyam y proclamavem anava ab senzillo y verdader cor, sens la menor mala intenció contraria y que havent-nos honrat ab un sens numero de privilegis y honors en comu y particular condescendint ell benignament a totas las nostras constitucions que li proposarem, monstrant-se sempre inclinat en complaure-nos y donar-nos gust en varias cosas que notoriament eran contra la soberania de la real magestat y bona administració de justicia, fins a revocar per mes de tres vegades sas decretacions, porque no faltava animos y valents esperits en las Corts, que ab pretext del be de la Patria repetian dissentiments a sa conclusió fins que lo bon rey hagués condescendit al que ells volian. Y ara veurer y experimentar cosas tant contrarias resto verdaderament aturdit, porque com pot cabrer en humà judici que lo jurament que prestarem, y totas las demás demostracions fossen accions violentas temerosas y no voluntarias y de bon afecte y que fossen molts que encara que exteriorment juraven, pero que en lo interior protestassen de no tenir tal intenció com ho he llegit en una gran al·legació estampada, que ab Theologia de managa ample assegura las conciencias de tots los que així suposa que ho feren. Al fin jo no sé que dir-me, sino que si fos aixi com diu lo tal paper, be podia lo bon rey Phelip Quint des de l'alt de son solio ab la concurrència de tot lo poble, exclamar-se com feu Jesu-Christ dels israelitas dient: *Populus bio labiis me honorat cor autem eorum longe est a me.*

61. Si volem posar los ulls en la altre part de Theologia ab que vos han enredat la conciencia dient que lo jurament no deu ser *vinculum iniquitatis*; ja tenim lo desengany de l'error ab lo que resta ponderat en lo capitol primer sobre la infal·lible justicia que assistia y assisteix a Phelip Quint per la successió de la Corona, quant per haver-li de mantenir la fidelitat bastava no sols esser probable, sino lo estar-ne en possessió ab acceptació y jurament nostre antes de passar

a rompre-lo. Y aqui dech fer-vos recordar vostre zel en observar juraments y sobre cosa molt distant, puix poch temps ha remogueru totas las llibrerias, y fereu un dels mayors empenyos per defensar que dos personas del Consell de Cent de la present Ciutat de Barcelona posadas en la presó per testificar en un procés criminal que lo Real Fisch tenia fulminat per un delict de inobediencia al rey, que ell pretenia se havia comès, en una resolució presa en lo dit Consell de Cent de no restituhir un offici de romaner a la persona que ne era estat suspès, defensareu fortament que aquells testimonis no podian testificar porque rompien lo jurament de *non revelando* las cosas de dit Consell de Cent; no obstant, que lo fiscal vos arguhia que aquell jurament no podia comprendre lo cas en que era interrogat lo subdit l·legitimament per lo superior per lo fi de castigar delictes en la punició dels quals se interessà la publica utilitat, la justicia y equitat. Al·legant aixi també que lo jurament *non est vinculum iniquitatis*, y sempre los theolechs y molts dels canonistes foren constants en lo escrupol dient que primer era observar lo jurament de *non revelando*, y ara per nostra desgracia se'n troba prou abundancia que no tenen escrupol de assegurar la conciencia en no haver-se de observar lo jurament de fidelitat prestat a Phelip Quint, que tinch de dir sino lamentar-me. *O!, tempus. O!, mores.*

62. Voleu veurer quant enganyats estau, puix ohíu y sapiàu que encara que fos estat violent y ab temor prestat dit jurament, y estiguesseu crehent que era injust o il·licit, aixi no obstant no podiau de vostra privada y particular voluntat fer operació alguna de infidelitat contra lo promès ab dit jurament, porque es proposició certa segons la expressa disposició dels sagrats canons in cap. *Si vero de juram, et cap. Ad Audientias de his que vi, etc.*, ab altres y comuna opinió dels doctors que lo jurament encara que sie fet per temor grave aixi no obstant es obligatori, y peca gravissimament ab pecat de sacrilegi lo qui lo romp. Y esta solida theologia veig que no se atreixen a negar-la los papers contraris, sino que luego vos aconsolan dient que aixi ja tenia remey facil, que es lo de la absolució. Aixi ho fa lo dimoni quant nos atormenta ab sas tentacions, que nos facilita lo pecat y que perseverem en ell ab lo remey de que com Deu es misericordiós ab un dir *Tibi soli peccavi*, serem luego absolts; y digau-me la veritat, ahont haveu demanat la absolució? Y qui es lo qui ha tingut ab vosaltres eixa potestat de fer dita absolució ab lo motiu de esser estat jurament il·licit y no obligats a guardar-lo? Jo crech que no hi haveu encara pensat puix es menester pensar-ho y advertir que lo jurament de esta qualitat y gravetat, prestant y prometent ab ell fidelitat, subjecció y obediencia a un rey per mes que sia estat intrinsecament injust, deu observar-se fins que per la Suprema Potestat de la Iglesia (que es lo papa), se ha declarat si fou il·licit y si obliga, o no; de forma que los vassalls no poden de aixi esser arbitres porque no se ha de posar lo dret

de un regne a la censura dels vassalls que l'han jurat; y si cada hu se fes jutge sobre si li toca o no al rey la Corona, fora mourer un cisma dins del regne, y així la gravetat de la materia per sa naturalesa demana y requereix que la authoritat de declarar aquest dupte residesca en lo Summo Pontifice perque los catholichs no estiguessen ab dubietat en sa consciencia, inclinant-se a la parcialitat de diversos sentirs, derivant-se-li al Pontifice esta facultat (segons doctors gravissims ensenyan), de la authoritat divina en aquella lley del *Deuterenomi* cap. 17 vers. 8 *Usque ad*, 1r., ab la qual manà Deu Nostre Senyor que en lo cas dificil en lo qual fos dubtós lo judici se acudís als sacerdots. Es a saber, al Summo que governaria perque se estigués al que ell determinaria, mirant-lo com a elegit de Deu, comminant pena de mort a l'inobedient, la qual lley com a directiva y moral (diuhen gravissims doctors) que te lloch en la lley de gracia, recayent esta potestat en lo papa, al qual pertany conèixer de las cosas espirituals y tocants a la salut de las animas.

63. Així expressament ho declarà lo papa Innocencio Tercer en lo cap. *Venerabilem de election*, sobre la controversia que succehi en lo imperi en la elecció de Phelip duch de Caríngia, al qual lo papa deposà de l'imperi declarant per nul·la la elecció, fundat en que havent estat per ell jurat a Federico son nebot, era estat perjur, no obstant que los electors havian donat varias rahons per dir que aquell jurament era estat il·licit y que no obligava. Y los motius de la decisió pontificia se fundaren en que Phelip, contra son propi jurament (sobre lo qual no havia consultat la Santa Sede), arrastrat de ambició presumí usurpar-se lo imperi, quant sobre lo jurament que havia fet devia consultar la Iglesia. Ni val per sa excusa lo dir que lo jurament que havia fet era il·licit, perque no obstant això no's devia primer consultar antes de obrar contra de ell temerariament per sa propria authoritat, principalment ab lo exemple dels israelitas, que havent-los ab frau extorquit y fer prestar un jurament los gabahonitas, no obstant que los israelitats conegueren lo frau no se atreviren a obrar temerariament contra lo dit jurament, perque si dit jurament fou licit o il·licit y si se devia guardar o no, ningun home de sana rahó ignora que declarar açò toca al judici del papa.

64. Y encara que he llegit en un paper dels contraris, per tapar los ulls a la clara lluny de aquest sagrat canon, que en aquest fet entra lo Pontifice conèixer-ne per la especialitat de la authoritat temporal que te la Sede Apostolica respecte de l'imperi romà, pero es manifest engany perque segons las paraulas de text (que restan traduhydidas en lo numero antecedent) tota la força se funda en la authoritat y jurisdicció espiritual de la Santa Sede y de la validitat del jurament, que es materia pertanyent a la jurisdicció ecclesiastica y espiritual, de la obligació de la qual no absolan las potestats seculars. Y assò es tant trillat que me recordo que en los primers fulls de la practica nostra de don Lluís de Paguera se

ensenya que si algu preten rescindir o fer declarar nul·lo algun acte que hage jurat, no pot esser ohit per lo jutge secular (encara que sie lo Supremo de la Real Audiencia) que primer no hage acudit al jutge superior ecclesiastich y allegats los motius de la injusticia de son jurament hage obtingut de ell l·legitima absolució, perque altrament ab la excepció de perjur restaria repel·lit de sa demanda. Y si be per negocis e interessos particulars bastarà obtenir la absolució del bisbe diocesà, pero en los gravissims y singularment en lo de la fidelitat prestada per los vassalls a son rey que no pot esser de major gravetat, serà solament del Summo Pontifice lo coneixement. Y per estas rahons entrà la Santa Sede a coneixer de la nul·litat del jurament de fidelitat prestat als anys de Inglaterra per sos vassalls que declarà lo papa esser nul·lo, a que no volgueren aquietar-se, negant esta potestat al papa y volent lo rey abrogar-se-la per si, que es estat lo medi per ahont se ha conservat y conserva aquell regne fora de la obediencia de la Santa Iglesia Romana. Vejas a est fi lo doctor Eximio *de rebus Angliae*, lib. 6 per tot.

65. Quant y mes que respecte del jurament fet per las Corts Generals a nostre rey los mateixos bisbes com a principals de tot lo Bras ecclesiastich lo prestaren també; y aixi son incapaces de judicar son propri fet, que per sa naturalesa restava devolut al superior universal de la Iglesia, ni crech jo se hage atrevit ningú dels bisbes de Catalunya a donar tal absolució. Ans be, ab sas operacions deixant sos bisbats y seguint los dominis de nostre rey Phelip Quint han donat y donan autentic testimoni de esser obligatori lo jurament prestat a ell, havent-se sols quedat un en subjecció del senyor archiduch voluntariament, y es lo mes petit. Puix encara que lo archebisbe de Tarragona sia en sa metropoli, sabem quant generosas accions feu a favor de Phelip Quint, y que estant constant en la resolució de anar-se'n a encontrar-lo, fou detingut per tumulto y aportat pres a Barcelona ab gran indignitat, havent de sufrir los vituperis de botifler y altres dicteris, essent estat impedit per la superioritat del govern de executar sa voluntat.

66. Conclogam donchs aquest motiu ab la consideració del mal estat en que se troba Catalunya respecte de tots aquells que han faltat a la fidelitat deguda al rey Phelip Quint. Y quant pitjor aquells theolechs que buscant aixampas a las conciencias a la guisa que ells governan las suas, fan de mestres per desviar las animas de la verdadera llum, cahent ells en la ceguera de establir una proposició digna de censura theologica; puix a lo menos es proposició ecandalousa, sediciosa y que deroga la suprema potestat del papa en la coneixensa de la validitat o nul·litat de dit jurament, coincidint en lo error de la Iglesia Anglicana y com a tal digne de castich per lo Sant Tribunal de la Inquisició, que segons me han assegurat en lo de la suprema de Espanya resta condemnada esta pro-

posició, y declarats per delatables tots los confessors que la segueixen, essent ja mes culpable la temeritat de tots aquells que perseveran en estos errors despues que veuhen clarament quant lluny està lo Sumo Pontifice de reputar per violent, injust o il·licit lo jurament que los vassalls de Espanya prestaren a Phelip Quint. Puix sabem tots que lo mateix Sant Pare Clement Onzè lo ha sempre regonegut per lilegitim y unich rey de tota la Monarquia de Espanya, ab la mutua correspondencia de nuncios y embaixadors en sas corts, y ara modernament havent promogut al capello de cardenal al senyor nuncio Aquaviva, ha enviat los despaigs de la nunciatura ordinaria de Espanya a monsenyor Sunzandaris, que resideix en Madrid, y ab la multiplicació de casi infinits despaigs apostolichs de cada dia ho va mes ratificant. Sens haver may volgut regoneixer al senyor archiduch, ni menos respecte de esta petita porció de la Corona de Aragó que ha ja un any y mitg que ha començat ocupar, ni ha permès que sos delegats lo regoneguessen; essent fresch lo exemplar de l'internuncio resident en Brussel·las, que després de precehir consulta y resolució de la Sede Apostolica, se ha convingut ab milord de Merleburgh de quedar-se ab la condició de no haver de fer ningun acte de recognició de domini a favor de dit senyor archiduch.

67. Y lo que sobretot mes ho califica es una singularitat (que poch dels que estan opressos de la usurpació de l'archiduch devem saber), y es que lo dit nostre Sant Pare Clement Onzè despedí una especial Butlla Pontificia en jornada de 11 de juliol 1705 que comença *Expedit*, etc., a favor de nostre gran monarca Phelip Quint, per a que se puga procehir contra tots los ecclesiastichs y religiosos de qualsevol orde o dignitat sian, fins a degradar-los e imposar-los pena capital, sens rezel de incorrer en irregularitat. Lo que es ben cert no hauria concedit San Santedat respecte dels ecclesiastichs y religiosos si no lo regonegués per verdader rey y que se li deu guardar lo jurament que se li ha fet de verdadera y no ficticia y simulada obediencia, subjecció y fidelitat, considerant y declarant esser reos de crim de leza magestat tots los deslleals y transgressors de dit jurament, y com a tals mereixedors de pena capital, encara que sien ecclesiastichs y exempts de potestat secular, vivint baix los dominis de Espanya, per lo qual efecte ha donat sa comissió y delegada sa autoritat y jurisdicció, cosa que es digna de tota reflexió.

68. Què direu sobre això?, sino rendir lo dictamen y humiliar lo judici al Sant Pare de la Iglesia, conformant-vos en tot ab son sentir, regoneixent que sou estats enganyats, tenint obligació com la tenim tots los christians de no desviar-nos dels dictamens de aquell qui es vice-Deu en la terra, aborrint a tots aquells homens (encara que vos apareguen doctes y virtuosos), que son de dictamen contrari al del Sumo Pastor de la Iglesia, perquè Nostre Senyor permet que los savis y de aparent virtut sien enganyats per rahó de la oculta superbia, arrimo y

tenacitat que han volgut tenir a sos propis judicis. Puix vehem que personas de moltes lletres, y que als ulls del mon eran tinguts per virtuosos son estats los majors hereziarcas; y aixi vosaltres fugiu de ells com dels heretges, perque lo camí infal·lible y que no se pot errar es lo de una humil y rendida subjecció en tot a la censura de la Santa Sede Apostolica. Que si donau ohidos a eixos mestres que estan alucinats de sa passió, cregau que vos arribaran a fer creurer (com ells ja murmuran), que la Iglesia obra ciegament y ab temeraria passió; y jo he ja ohit ab grandissim escandol parlar indecentment del Sant Pare, fins a vituperar-lo de apassionat, y ab lo vilipendios nom que usan de botifler; y se per boca de persona molt fidedigna, que exclamant-se ab un ecclesiastich dels que tenen inclusió en lo nou govern de haver-se fet lo segrest dels reddits de la Sede vacant de Vich, que indubítadament en Catalunya pertanyen a la Camara Apostolica, y son governats per son ministre, li respongué barbarament dient-li que ell no se mesclàs en això, que se posaria mal ab lo senyor archiduch y que se hauria executat dit segrest per obligar al Sant Pare a que lo regonegués per verdader rey de Espanya. Lo cert es que vuy tots los obsequis se van dirigint a tenir grata y contenta a la reyna Anna, que es cap de un regne enemich del papa y de la Santa Iglesia, y a ella se cantan en nostra Patria las alabanças, las glorias y los aplausos perque ha fet que sas tropas traguessen de Catalunya lo regnat de Philip Quint, y al que lo Sumo Pontifice ha tingut obsequiat y tractat sempre fins ara com a llegendim rey y senyor natural nostre. Mirau donchs vosaltres si teniu piadosas entranyas de Christiandat, com se van disposant las intencions y los cors de estos apassionats, per a precipitar-se casi a negar lo respecte, veneració y subjecció a la potestat suprema de la Iglesia. Valgam Deu y lo que arriba a cegar una desordenada passió!

69. Passem ara a fer altra consideració, en major evidencia dels perills en que se troba esta nostra desgraciada Catalunya, y es que molts anirian facilment prevaricant del camí verdader de la Santa Iglesia Catholica Romana, puix be vehem com se'ns van introduhint tropas inglesas y olandesas, que veneran y segueixen als grans hereziarcas Lutero y Calvino y sos sequaces, essent enemichs capitals del papa y de la Santa Iglesia Romana, y que a sas banderas se rendí nostra desgraciada Barcelona, enarbolant en la torra de Montjuich son estandard, y no lo de l'archiduch. Y que totas las ansias y sollicituts que ara se tenen en aquest Principat es de que vagen arribant novas tropas de estos perfidos heretges, y que sien ben numerosas per dilatar la conquesta y resistir a las poderosas forças de las dos Coronas de Espanya y França. No es esta la pura veritat que no pot negar-se? Aixi a boca plena ho publican los capitosses, assegurant-nos que prest no s'arribaran grans socorros de aquesta mala canalla de gent, enemichs de Deu Nostre Senyor y de la sua Santa Iglesia Catholica Romana. Puix

si tot açò es certíssima veritat entrau en consideració dins vostre interior, y per poch amor que tingau a nostre Redemptor Jesu-Christ y a la nostra amada Patria, es cert que se vos partiria lo cor de sentiment, de veurer los perills ab que se troba aquest país de macular aquell candor de la Santa Fe Catholica del qual blasona.

70. Vos apareixerà a vosaltres al llegir açò que no correu tal perill porque los catalans son bons catholics, y que no superarà la heretgia en la anima de ningú, per mes que los heretges volguessen apegar-vos son mal que tothom es resolt a esser primer martyr. Jo no vos negaré a tots esta santa resolució, y de molts creuré que sos cors estan tant fortificats del Senyor que ab sa gracia passarian cruelíssims martyrís. Pero *qui amat periculum peribit in illo*, y tots los Sants Doctors y Pares de la Iglesia ab Sant Cipria, dihuen que heretgia es una pesta que se apegua ab lo contacto, y aixi aquells nostres antecessors zelosos de la Santa Fe Catholica y de la gloria de Deu treballaren en la erecció dels Sant Supremo Tribunal de la Inquisició en Espanya contra la heretgia pravedat; y açò a quin fi? Si no porque fossen los inquisidors uns argos plens de ulls per estar sempre vigilants, subdelegant y destinant un sens numero de oficials repartits per todas las comarcas, vilas y poblats per castigar, expurgar y exterminar lo menor rastre de cosa contra la Fe. Y açò porque ab tant cuydado? Sino porque encara que los espanyols fossen bons catholics y ab especialitat los catalans, però que un home mal en materias de religió pot fer gran dany ab la comunicació ab los altres; ell es verdader lo adagi: *Una mala pecus inficit omne pecus*. Puix que se pot rezelar de tanta multitut, y que venen com a superiors y mandons cridats, sollicitats per lo mateix país venerats y obsequiats de tots, y que agotan ells sos tresors per venir a cumplir los desitgs de nostra desventura. Ells sempre seran soberans a nostre país y nosaltres per gratitut humana no podrem oposar-nos a ells, ni menos lo senyor archiduch pues los deu sas conquistas.

71. No dubteu que lo comers y familiar tracte de estos heretges es una pesta mortal, com n'í ha sobradas experiencias, puix la Santa Iglesia, que es il·lustrada de l'Esperit Sant, no's te ab gravíssimas excomunicacions prohibit la lectura de llibres dels autors heretges, per mes sant, virtuos y docte que si lo catholic que voldrà llegir-los y confie de sí que no se li apegarà ningun dany. Y sabem també que aquells catholics espanyols que acompanyaren a Phelip Segon a Inglaterra per lo casament de la reyna dona Maria, sols per aquell poch temps que alli estigueren vingueren molts de ells infectats de la heretgia, com no s'ho refereix sa historia. Y no crech que nostre poble sia mes apreciat, elegit y afavorit de Deu Nostre Senyor, que lo dels israelitas; y això no obstant saben las vegadas que prevericà per haver-se comunicat y cohabitats ab los idolatras, ni que puga nostra provincia blasonar mes de la constancia en la Fe Catholica que lo mateix

regne de Inglaterra que tenia per timbre lo esser propugnaculo y defença de la Fe, essent seminari de heroicas virtuts y santedats, y això no obstant lo vehem tant desgraciadament abrazat en heretgia; y si be ho mirau per esser estat incauto en los principis y casi per uns motius y respectes semblants als que tenim actualment en Catalunya.

72. Ni tampoch crech que hi hage persona en nostra provincia y Patria que pugua blasonar ni vanament presumir de tenir mas assistencias celestials, ni mes sagacitat y sabiduria que Salomó; y es infal·lible veritat que aquest Savi de Savis y Sant de Sants, y elegit de Deu Nostre Senyor, per causa de sa comunicació ab los idolatras se infectà de idolatria. Estas desdixas tenia previstas lo Esperit Sant y així notificà a son poble en lo *Exodo* cap. 34 vers. 12, *Cave ne nunquam*, etc. Que no se mesclàs ni comerciàs ab los estrangers infels e idolatras, y així los Sants il·lustrats del Divino Esperit, n'e han donat grans exemplars. Puix Sant Eusebio resolgué fermament primer morir de fam que rebre de ma de un heretge lo menjar. Sant Marcello primer volgué patir treballs de mort que tenir comunicació ab los heretges; y molts de altres com se refereix en sas vidas, alabant en alt grau Sant Ignasi martyr als de Epheso perque negaren a uns heretges lo transit que demanavan per sas terras. Y en lo *Prado Espiritual* cap. 4 se refereix de un Sant Abat que essent enterrat en la ciutat de Teopoli, en la mateixa sepultura ahont era enterrat un bisbe heretge, se ohiren dins unas veus que deyan al tal heretge: *No me toques heretge, no te acostes a mi enemich de Deu y de sa Iglesia*. Y al fin si a Deu gracias açò encara no ho vehem practicat, que tots estos heretges que van morint son enterrats separats de nostres christians, y es obligació de que açò observem ab los morts separant-nos de ells, quant no podem danyar a nostras animas. Quanta mes rahó y obligació es que nos apartem de ells vivint, exterminant-los y trahent-los de nostra terra? Encara que fos exposar-nos a derramar nostra sanch per mantenir-la limpia de heretgia. Ell es cert que així ho hauriam de fer, seguint a Sant Ciprià que nos ensenya que viscam tant apartats dels heretges com ells estan separats de la Iglesia Romana, altrament son imminentissims los perills de apegar-se la heretgia en esta provincia y després serà impossible remediari-ho.

73. Però encara que no fossen tant evidents estos perills, no es desgracia lamentable y digna de esser plorada per los catholicchs ab llagrimas de sanch, veurer la irreverencia y escandols que causan estos heretges y la multitud de pecats que ocasionan en las animas? Puix ells en nostre país viuhem amplissimament ab la llibertat de sa lley, y ab la mes profana y escandalosa relaxació. Y essent la secta de per sí una total libertat de conciencia en los homens de major circumspecció, no te dubte que ab molt major relaxació usaran de ella los qui segueixen la guerra, perque si en tropas de catholicchs la mateixa llicencia de la guerra es oca-

sió de imonderables desordes, considerau lo que ha de fer en tropas de heretges. Lo cert es que atestan personas fidedignas que quant des de Alicant passa la Armada de Mar a la conquesta de Mallorca se veu que feyen servir de beyres per beurer los Sagrats Calzers, y de palillos per las dents los raigs de las Sagradas Custodias. Pero en aquest punt es inutil cançar-vos en referir casos particulars de estos desacatos y sacrilegis, perque tots sabeu los que podeu anar per les ciutats y vilas de aquest nostre Principat ab mes llibertat que no jo, lo modo ab que viuhen esta mala gent, com passant lo Santissim Sagrament de l'Altar (que sia per a sempre alabat), se quedan cuberts y ne fan irrisió com hi també dels sagrats temples e imatges ab infinits escandols. Y sobretot be coneixeu la propensió de esta gent a lactivia y los mals costums y habits ab que estan criats, y que segons la llibertat de sa heretgia precisament han de contaminar un imponderable abisme de desgracias en las animas dels catalans y de descredits en las honras. Ah? Y si los confessoris poguessen esser ohits, però perque vaig a testimoni muts, quant son tant patents y publicas las insolencias; y lo mes deplorable es que per la politica del diable, los que son ciegos de esta loca passió de mantenir al senyor archiduch en Espanya tot ho dissimulan, y encara ho encobran, estampant papers, referint mil pataratas de pronostichs, revelacions y profecias, y de que se'n converteixen molts a la Fe Catholica.

74. Lo que sabem publicament es que havent volgut dos apartar-se de son comers il·luminats de Deu Nostre Senyor desertaren a fi de poder a son salvo en altrás terras de catholichs viurer segons nostra Sant Fe; y essent estat presos y explicat a sos cabos lo fi sant que tenian y la ferma resolució ab que estaven de esser catholichs, se'ls indultà la vida ab tal que desistissen de seguir nostra Santa Fe, y havent-lo un miserablement desistit fou librat. Però lo altre que fou constant sacrificà ab gran fervor sa vida y fou mort, ab que meresqué esser son cadaver sepultat ab gran pompa y assistencia de piadosas personas en la parroquial iglesia de Santa Maria de la Mar de Barcelona, venerant son cadaver ab la ben fundada pietat de que aquella anima haurà encontrat en lo Cel la palma y gloria del martyri. Mirau vosaltres quant dificil es reduhir-los a nostra Santa Fe quant ells martyrisan a nostre país en publich, y a nostre cara als que se determinan seguir-la, y premiar ab indult de la vida, encara que per desertors segons la justicia se'ls hagués de aplicar pena de mort, solament desistescan del sant proposit de seguir nostra Santa Lley. Y perque no viscam ab engany de sa depravada intenció vull referir-vos que havent un bon sacerdot de certa comunitat volgut probar a un dels principals de estos heretges, li digué que ell confiava que dins poch temps se reduhirian a nostra Santa Fe; però lo heretge li respongué anau molt errats en aquest discurs perque nosaltres estam confiant que si perseveram assi prest hi sembrarem y deixarem ben fundada nostra religió lluterana.

Estas son sas ideas, estas llurs esperanças, y Nostre Senyor sab qual deuen esser ja las minas y operacions ocultas ab que van treballant per contaminar-nos ab sa mala secta.

75. No tenim que buscar altres rahons per considerar la diferencia perque en estas actuals guerras fan los inglesos y olandesos tant esforços de Armadas de Mar y Exercit de Terra prenent lo empenyo de esta guerra per tant propi, y dissipan sas provincias de gent y tresors quant essent aliats de l'antecessor rey Carlos Segon, veyam la gran fluixedat com es ben notori a tots, puix la unica raho es per a que aquesta guerra la reputan per propria de l'interes de defençar sa heretgia, y no cregau que fessen tant extrahordinaris esforços per odi a la nació francesa (com alguns vos fan creurer), perque ella mateixa los era contraria en las guerras passadas, ni es tampoch amor, ni afició a l'imperi, ni a la Casa de Austria, sino unicament es propria conveniencia de dilatar sa mala secta o a lo menos de conservar-la dins son regne. Y la rahó de esta rahó es evidentissima, perque ells consideran lo gran zel que lo rey christianissim de França ha tingut en perseguir la heretgia y lo gran amor ab que ha emparat en son regne al difunt rey Jacobo que tant infamament ells expelliren y tragueren de son trono, per lo unich y sol motiu de esser catolich, y que lo ha sustentat ab sa cort y Casa Real; vehuen també que se troba ja per lo mateix rey christianissim proclamat per llegitim successor de dit regne lo princep de Gales, titulat ab lo mateix nom de rey Jacobo de Inglaterra; y que unidas las forças dels dos regnes de Espanya y França seria facil traure del trono la injusta y heretica possessora Anna, y assentar en ell al dit Jacobo, y que afavorir aquest del poder de las dos Coronas y dels socorros que podria esperar del Sant Pare de la Iglesia Romana y de altres zelosos princeps christians, se destruhiria la religió y triunfaria en aquell regne lo Santissim Nom de Jesu-Christ nostre Redemptor, retornant a la Santa Iglesia una tant preciosa joya com era antes la Inglaterra.

76. Si donchs aquest fi es tant patent en ells y tant manifestas las conveniencias de estar units en bona amistat los dos reys y monarcas de França y Espanya, no sols per la publica utilitat de nostre profit espiritual, sino també que de eixa manera seria ab seguretat aumentada la Sant Iglesia, glorificat lo Sant Nom de Deu Nostre Senyor, exaltada la Santa Fe Catholica y extirpadas las heretgias, quina desventura y desgracia perpetua seria per nostra Nació, y pitjor per las animas dels fautors de la infidelitat que hagués de llegir-se en las historias que desllealtat dels catalans obri la porta perque a son salvo desembarcàs en la platja de Barcelona lo senyor archiduch ab tant petit numero de tropas, que no arribaven a vuyt mil homens y casi tots heretges, dominant-la l'instant per tota Catalunya? Y que asò havia estat la causa de impedir a la Iglesia Catholica Romana tant grans progressos y tant gran exaltació de la Santa Fe que esperava y

se prometia dominant pacíficament en Espanya nostre rey Phelip Quint. Ah? Com se lamentan las personas zelosas de la honra y gloria de Deu Nostre Senyor, y del profit espiritual de las animas. Al fin aquest es un assumpto que no necessita sino de que se fassa sobre ell una christiana reflexió perque si som veraders christians y zelosos de l'honor perpetuo de nostra Nació, esmenem los errors antecedents ab lo medi que tant facilment te Catalunya en sa ma de ajudar ab totas sas forças a expel·lir y traure de ella a estos heretges, y que lo senyor archiduch se restituhesca a sa Patria, des de ahont sas naturals y bonas prendas ab lo fervor de sa devoció se podran emplear al mateix sant intent en altre país aplicant totas sas forças contra los malcontents de Ungria, dilatant per aquella part gloriosas conquistas contra lo turch fins a coronar-se rey y emperador de Constantinopla, y aixi seria mes exaltada la Santa Iglesia Romana.

77. Jo no dubto que estas rahons alla en lo secret del cor vos fan una forta mella, mes com haveu ohit dir que hi havia profecias y revelacions de que lo senyor archiduch Carlos era lo qui segons la voluntat de Deu ha de regnar en Espanya, y que ell era lo elegit de Nostra Senyor y no lo rey Phelip Quint; y que aixó se confirmava perque era miraculós tot lo que havia conquistat crech que totas estas cosas extraordinarias que ohiu ha dir vos causan alguna perplexitat. Pero jo vos responch que encara que son inescrutables los judicis de Deu, mes tenim una infal·lible llum per discernir quinas son las de sa positiva voluntat, y quals las de sa sola permissió divina; y no crech que se necessite de gran coneixement per determinar que la positiva voluntat de Nostre Senyor era y es que se mantinga nostre rey y senyor Phelip Quint en la Corona de Espanya, perque no pot tenir dubte que Deu Nostre Senyor vol positivament lo mes sant y mes perfet, y que sia exaltada la sua Santa Iglesia y desminuits los vicis y peccats. Y com tots estos sants fins se asseguren reynant Phelip Quint y no lo senyor archiduch ab lo auxili dels heretges (com patentment resta manifestat ab lo que fins assi havem discorregut), tregau ara vosaltres la consecuencia de que lo rey que havem de creurer donat de la ma de Deu es Phelip Quint y no lo senyor archiduch.

78. En quant a eixas profecias y revelacions jo no so examinador de esperits ni vull censurar la virtut de las animas, de las quals se refereixen, pero diré ab la doctrina que he llegit de diversos Concilis y Sants Pares com ho refereix entre altres lo devotissim Joan Gerson *Tract distinct. ver. revel. a falsis in int. part. 1 oper.*, que aixi com no havem luego de reprobar y vituperar semblants cosas per esser molt sagradas y que may faltan en la Santa Iglesia personas virtuosas ab las quals Deu Nostre Senyor te sas delicias y comunica sos secrets. Pero tampoch havem de esser facils en donar-li credit, ans be ho tenim prohibit per la Sede Apostolica ab varios Decrets singlarment de Urbano Octau (y no

se jo com se han permès imprimir estas cosas encara que ho estranyo vehent quant poch cas se fa dels Decrets y Bullas Pontificias de que lo senyor archiduch ocupa estos paisos), y lo fi que ha tingut la Santa Sede en assò es estat per cumplir primer ab lo examen que recomana Sant Joan: *Probate Spiritus si ex Deo sint*. A mes que estas personas espirituals encara que tingan lo do de profecia estan subjectes a passions y equivocar-se de revelació divina, lo que naix de sa inclinació. Com aixi ho previngué Sant Gregori tom. 1 en Ezequiel: *Aliquando prophetae sancti dum consuluntur ex magno usu prophetandi quaedam ex suo spiritu proferunt, etc., se haec ex prophetiae spiritu dicere suspicantur*.

79. Y la proba que dona per regla Sant Agusti perque las revelacions sien veneradas, es que no deuen esser *contra bonos mores, vel regulam fidei*. Ab que si esta ha de ser la regla per medir la bondat o falsedat dels esperits, ben clar tenim que no serà verdader lo esperit que voldrà acreditar de obra de Deu la vinguda del senyor archiduch y sa conquesta, que ha aportat tant mala companyia de heretges y tant mals costums que nos dominan la terra catholica. Y quant no se pot negar que ha perturbat la quietut de la Espanya e introduit la infidelitat y trahició en los mateixos naturals del país ab tantas maldats e infamias com han succehit ab la insolencia de tants sacos, composicions, persecucions y desditxas que encare continuan y que esta patint esta nostra infeliz Catalunya. Estos son los grans miracles de esta conquesta. Es veritat que es cosa extraordinaria sens exercits competents conquistar provincias; pero no per açò es cosa que puga acreditar-se de divina, perque los medis son estats diabolichs; y encara que lo diable acostuma ampaliar ab algun pretext que apareix bo o indiferent las suas cosas, *solent spiritus immundi* (diu Sant Ambròs en cap. I, *epist. 1 ad Thesal.*) *fallaciter quasi per imitationem dicere bona, ex inter haec superinducere prava ut per haec quae bona sunt accepta ferantur ex mala*. Y per çò nos fan tanta prevenció los Sants de que estem vigilants de las astucias del dimoni que se transfigura en angel de llum; pero en nostre cas las accions y medis son estats manifestament pessims, que seria gran culpa nostra lo creurer que estas revelacions ab que pretenen enganyar-nos son verdaderas; puix van fora del bon llum de la Fe y del bon dictamen de la Santa Iglesia, bastan per açò que lo Sant Pare no repute per rey al senyor archiduch sino a Phelip Quint, essent a l'intent un document gravissim de Sant Bernat *de utilitate Verbi Dei ferm. 24 Tunc demum* (diu lo Sant) *a Deo noveris esser si pacifica sit si praelati tui atque sipiritualim appobatum iudicio*.

80. La vinguda de nostre rey Phelip Quint y sa coronació fou pacifica y aprobada per lo Summo Prelat que tenim en la Sant Iglesia, lo qual encare lo aprobà; luego aquest es lo rey, que havem de creurer vingut de la ma de Deu; y que tota esta conquesta del senyor archiduch turbulenta y plena de abominacions, es

una permissió Divina, en que han deixat correr las cosas ab las incitaciones dels esperits diabolichs per castich de nostras culpas y pecats, com ne tinguerem manifest avís y patent amanasa ab aquell senyal de foch y estruendo extraordinari que verem y ohirem sobre nostra ciutat de Barcelona, y se difundi per tota Catalunya en lo solemne dia de festivitad de Nadal de l'any 1704 a las sinch horas de la tarda, en lo qual temps (segons la experiencia nos ha ensenyat), se anava mes fortament fraguant la rebeldia y trahició en aquells que intentavan introduir al senyor archiduch en Catalunya, fomentant las discordias dels Comuns ab lo virrey y Real Audiencia, y que los caudillos bigatans estiguessen mes forts y coadunats per ser inobedients a sos ordres sens altres moltas intelligencias que corrian ab los enemichs de nostre Rey, las quals ells mateixos han publicat y fet patens a tothom, perque lo senyor archiduch los premia las obras de infidelitat y mala voluntat que havian tingut y executat contra dit Phelip Quint y dels ministres que li eren fidels. Y aixi es rahó que arrepenchits de nostras culpas clamem al Cel y a nostres Patrons perque se aplaque lo açot de la Divina Justicia retornant-nos a aquell pacífich estat en que se trobava esta Provincia baix lo suau domini de Phelip Quint. Y que no siam com aquells que cegats de sa passió diabolica (com logren son intent) se valen de aquell infernal adagi que diu: *Hagase el milagro y hagalo el diablo*, perque estos que tal diuhen y tal volen ja son uns obstinats preparats per esser enterament cremats en lo infern. Ab Deu Nostre Senyor no campan burlas ni irrisions *Deus enim non irridetur*.

CAPÍTOL III

Conveniencias temporals que te Catalunya en restituir-se baix la obediencia y domini de son lligitim y natural rey Phelip Quint.

81. En aquest assumpto seré mes breu que en los precedents, perque los danys temporals que pateix Catalunya des de la vinguda del senyor archiduch y los majors que se li esperan de continuar baix son govern, son tant veraders y reals per la experiencia de que tots los patim, que no hi ha ningú que ignore los actuals y que no tinga previstos los esdevenidors. Y aixi me reduiré al mes substancial.

82. Las conveniencias temporals, apar que poden considerar-se per tres respectes que son de las riquesas, lo de la ostentació y fausto dels puestos y horas humanas, y lo de la major quietut y sossiego del viurer per gosar millor salut, tranquilitat y repòs de animo, son cuydados graves que tot conduceix a la comoditat corporal per tenir mes dilatada vida; pero ninguna de estas circunstancias (que son las que mes se anelan en lo mon), ha conseguit Catalunya ans

be al contrari estas que lograva en lo reynat de Phelip Quint des de la mort de Carlos Segon se li han convertit en pobresa, miseria, despreci, vilipendi, deshonra, discordias, sacos, incendis, robos, composicions, ruinas, desolacions, fatigas, sobresalts, cuydados, temors, malalties, morts desastradas y altres imponderables desgracias y desdixas, que van juntas despoblant esta Provincia, assolant-la y aniquilant-la.

83. Anem a la evidència de esta veritat, primerament en quant tal punt de las riquezas, pregunto: ahont son las que sens prometian ab la vinguda del senyor archiduch? Suposant-nos que a milions haviam de comptar las doblas y patacas inglesas y que era tant gran la riqueza que ell nos aportaria, que ja mes Catalunya seria pobre? Lo que vehem nos ha aportat miseria, puix ha vingut tant pobre que no sols no'ns ha donat un diner, mes es estat precis fer-li la vida porque ell no ha tingut de que sustentar-se, carregant sobre nostras espatllas no sols tot lo gran pes de la guerra, sino també tot lo gasto de sa casa y familia, xupant-nos a Comuns y particulars, ecclesiastichs y seculars, richs y pobres, tots quants trezors hi havia repartits per Catalunya. De forma que ab un any y mitg (ab las bellas traças que los de aquella industriosa junta de medis li han sabut donar), no ha quedat home lo mes avariós que no haja tingut per grat o per forsa desambolsar son diner. Y si haviem de fer cumulo de tot lo que fins vuy ha lo senyor archiduch dissipat dels catalans importa grans milanars, tenint ja agotats no sols los eraris de la Ciutat de Barcelona y demás Comuns, pero encara las bolças de tots los particulars, essent pitjor la falta de comers, puix agotant-se los diners del país, resta abandonat nostre comers per beneficiar nostres fruyts. Y quan creyam que inglesos, olandesos y portugueses vindrian ab diners a comprar nostres fruyts may havem tingut menos comers ab ells que ara no trobant forma com adinerar nostres grans, que crech que dins breus dias haurem de viurer canviant unas especies ab altres.

84. A mes del diner efectiu, qui podrà dir lo valor de la plata que ha replegada dels particulars? Dels grans en blat y civada, cavalls, cavalcaduras y diferents altres generos de cosas preciosas per la formació de un exercit y sustento de tropas? Ajustas a aquest dispendi lo de tants somatens que casi sempre universalment han estat en arma, los allotjaments de soldats, y lo pitjor de tanta brivonalla de Miquelets que han fet insolencias y vexacions estupendas, essent precis als paysans haver-ho tot de alimentar per no donar-los per part del senyor archiduch lo socorro ab pretext de sa pobresa. Cert que hi ha per aturdir y admirar que se han fet tant diners, tanta plata, tant blat y tants altres generos de cosas ab que nos som anats dissipant, y es cert que assò dona gran motiu per entrar en dupte de si han vingut estos estrangers a fer-se richs en esta terra, transportant a sas casas la moneda y riquezas nostras. Al fin vehem ab quant poch

temps tots estam aniquilats y la summa miseria que tots patim sens saber com remediarnos.

85. Lo mes ponderable es que sobre estar ja totalment dessengrats, no ohim de estos alemanys e inglesos sino queixas continuas de que no cumplim en donar mes, despreciant tot lo que havem fet com si ja fos cosa deguda de justicia, y no te dubte que totas las lineas se tiran a dispossar los animos, perque tots convingam a que los Sants de plata y Vasos Sagrats de las iglesias se convertescan en monedas, puix ja no hi ha altre albitra ni retirada. Y que llastima tant deplorable seria que los trezors de las iglesias y santuaris de Catalunya se convertissen profanament en moneda per sustento dels heretges enemichs de la doctrina de nostre Redemptor Jesu-Christ y de la sua Santa Iglesia? O mos germans es possible que no vos fervoriseu los qui vos preciau de catholichs y homens de be, per saber defensar los trezors y reliquiaris que fan esta Provincia memorable entre todas las de la Christiandad per sa grandesa en las cosas del culto divino. Y que vos deixeu trapitjar de tant mala secta de gent y de la infamia de vint y sinch infidels y traydors al rey y a la Patria, que ab embustes de conveniencias han introduit a Catalunya la miseria, la heretgia y la insolent llibertat de poder cometre qualsevol maldat a son salvo? Ea valor, confiança, animo per saber sacrificar la vida per major exaltació de la Fe, honra de la Nació y utilitat de la Patria.

86. Si miram a la segona conveniencia temporal consistint en honras de puestos y governs y altres empleos de ostentació humana, lo que encontram es deixar a la Nació en comú ab las que se tenia perque fins ara no se jo que se li n'hage aumentada alguna, perquè això de haver fet Grandes de Espanya als diputats, serveix de una honra fantastica, aixi com la dels consellers de Barcelona; ni les insiculacions dels Comuns de Diputació y Ciutat aprofitan sino per fer compares y comares, vendre la sanch del pobre y negociar los llochs de las bolças al mes donant (com ja haveu experimentat), puix ab aquell medi recauhen los puestos (en frau de la utilitat publica) en gent indignissima que faran imponderables desastres, que perdut de una vegada lo temor de Deu poch cuydado los donarà la justicia temporal, faltant al rey autoritat y poder per castigar-los.

87. Si alguns particulars havem vistos honrats ab puestos per lo senyor archiduch, mirau en quins subjectes han recaygut, puix si voleu confessar lo que en realitat sentiuh, direu que pochs son estats benemerits de la graduació que los han donat, aixi en guerra com en justicia, y ab rahó los cavallers que se han mostrat ab imponderable ardor apassionats al senyor archiduch, tenen molt vivas queixas no solament de haver anteposat a ells moltes personas que ni per sanch, lletres ni experiencias militars podian mereixer los puestos que ocupan, sino tambe de veurer-se abandonats de estos alemanys, inglesos y espanyols que van en

seguiment del senyor archiduch, que no pot esser major lo despreci que de ells fan, y per mes que ells dissimulen, es molt publich son sentiment, encara que solament se'n desahoguen entre sí ab sas particulars conventiculas, y se desesperan quant no se troban ni ab los titols de Grandesa de Espanya, ni ab las claus de Gentils Homens de Camara de Entrada, ni ab lo exercici de Majorias de Casa Real de Cavallers Major, Majordom Major, Sumiller de Corps, Presidencias de Supremos, Consellerias de Estat y Guerra, y altres somnis que ells se donaven per agueros tant verdaders com si fossen los de Joseph, somiant que las estrelles mes elevadas y resplandents de Castella havian de estar inferiors a ells, ab lo suposit verdader de deurer a ells lo senyor archiduch tota la conquesta, y com experimentan que aquesta expectació se'ls ha de convertir en rebaixar los marquesos a comtes, y a reduir tot lo maneig y ostentació dels puestos de la Casa Real a la nominació de dos Majordoms de Semmana y a tenir-los tant arraconats que de ells no se'n fa cas algú, depenjant tot lo govern del sol arbitre dels estrangers y castellans que se han passat al bando del senyor archiduch, cregau que restan tant entranhablement mal contents e interiorment rabiosos de la bestiesa, que han fet trobant-se burlats de sas ideas que faltan termes per explicar-ho. Jo confesso que ells al·legan sa rahó, pero no tenen disculpa en sa ignorancia per no dir malicia, puix lo que han faltat a la nobleza de la sanch que animava sas venas no se'ls ne podia seguir altra paga de aquell mateix idol al qual sacrificavan los obsequis que devian fins a la mort rendir al soberà que havian jurat. Puix quant devian derramar la sanch y sacrificar per sa defença las vidas y haziendas, han treballat per expel·lir-lo de son trono, y ningú podrà negar que es acció que degenera de las obligacions de un animo, que se precia de noble y fidel, lo fer-se contrari al rey al qual ab publica paraula jurada ha promès fidelitat, y aquest en realitat es y no altre lo estat honorífich que ha donat a nostre Nació la vinguda del senyor archiduch.

88. Ultimament si consideram las conveniencias temporals per lo tercer respecte de gosar una vida quieta y assossegada, possehint cada un pacificament sas casas y haziendas, adelantant los patrimonis y educant las familias en bons y sants costums, es ben notori que tal fortuna no'ns la ha aportada lo govern del senyor archiduch, ans be tot lo contrari. Y sino, donau una revista en tota Catalunya? Que no trobareu sino cuydados, sustos y sobresalts, llantos y desolacions, tanta gent fora de sas casas y haziendas, los que se han quedat perseguits, las presons plenas de gent honrada que los fan martyrs de sa fidelitat, la gent que era rica y acomodada empobrida, los villanos exaltats, los incendis de casas sens numero, los sacos y furts sens lo menor castich ni restitució, la Fe publica totalment destruhida, las morts fatals y desastradas asi son continuas. Y finalment no hi ha calamitat que no sia sobra esta infeliz Provincia menos la pesta

de la qual havem de temer per ultim castich de la Divina Justicia, com ja en sucés semblant ne tenim llarga experiencia.

89. Posau també los ulls en la observança de nostras constitucions, privilegis y llibertats de la Patria, vejau ahont se observan y per no fatigar-vos ab exemplars bastarà referir lo que ha succehit ab tots los obtentors de prebendas ecclesiasticas, provehits per Phelip Quint, que las possehian pacificament ab Bullas Apostolicas y sens fer mes cas de ellas que si las hagués concedidas lo Gran Turch, ni mereixer lo Sant Pare que se li donàs rahó, los han despullats dels fruyts, lucros y possessió de ditas prebendas, sens precehir citació, ni cognició de causa. Ahont son aquells zelosos de la Patria que may se treyan de la boca las Constitucions del Títol *De violencia y restitució de despullats*, y que no pot lo rey usar de govern ni de economia per treurer a un de la possessió, y que tot se ha de judicar *per directum*? Respondran ara tot se passa y que no val lley ni constitució, y que es precis obehir a ciegas, callar y sufrir sens remey, puix lo poble o syndich o altre particular que se atreveix a posar lo menor reparo a qualsevol cosa que'ls passe per la testa a estos ciegos mandons del nou govern, ell es luego notat de butifler, traydor y altres oprobis, ab que sens escoltar rahons, ni justicia, ni conveniencia tot se ha de fer, tot se ha de donar, tot se ha de obehir, sots pens de esser processats, perseguits y perduts los qui replican.

90. Considerau també quant gran es estat aquell desorde als que havem vist que tothom que ha volgut ser caudillo ha donat ordres ab pena de la vida, confiscació de bens y traydor al rey, y son estats observats. Y pregunto, lo gravamen dels Somatens numerosos y continuos se podia, ni pot ser segons nostras lleys? Clar es que no, y esta vexació de allistar la gent per anar a la guerra ab tant crescut numero, com ho negocian los diputats, no es casi tenir-nos per esclaus y pitjor que quintar-nos. Cada un ho discorre sens passió, solament aquest es un bon temps per qui no te res que perdre, com son villanos desdixats, gent de xarpa y bandolina que sens temor de la Justicia (perque ara non corre entre nosaltres), tenen la llibertat de robar, infamar, capturar, assassinar, perseguir, y encara governar sobre lo mateix govern, al qual la vil plebe lo atemorisa. No puch deixar aquí de exclamar-me de la infamia de haver mort un conseller en cap dins la cathedral de Barcelona, y no feren mes cas que si hagues mort un gos en un estable. Ay de mi! Que es tanta la multitud de insolencias que triunfan en nostra terra, que no bastaria un gran llibre per referir-las puix ha arribat a aquell temps desitjat, de poder usar de la llibertat villana, que alguns nomenen barbarament *llibertat catalana* o de la Patria, que consisteix en fer cada un allò que li aparega, sens haver de tenir temor al virrey, jutges ni ministres de la Justicia, sinó que estos estigan subordenats y aturdits, per no atrevir-se a ministrar una

recta Justicia, com ara succeheix a Catalunya, y si no que digan la veritat lo comte de Ullsfeld, lo princep Antoni, y encara lo mateix senyor archiduch per quantas ignominias los ha fet y fa passar vil canalla? Ay desgracia lamentable! Sabeu que cosa es la llibertat de una Patria?: ella consisteix en la observancia de las lleys, que evitan escandols, pecats, vicis y delictes en que se administre la justicia ab rectitut perque esta assegura la llibertat als moradors (que com diem vulgarment), pujan anar a qualsevol hora de nit y dia ab los diners a las mans, sens necessitar de prevenció de armas per defençar-se.

91. Esta felicitat, ni lo alivio de tants treballs no tenim que esperar-lo mentres estigan en la subjecció del senyor archiduch, perque li serà a ell impossible dominar ab tantas forças que pujan esser superiors a la plebe; y si algun remey havian de tenir nostras desgracias, havia de ser lo de una Pau. Esta ab lo discurs natural es impossible, sens quedar duenyos de tota Espanya, com ho era antes lo senyor rey Phelip Quint, a lo menos respecte de son continent y desanganyemnos que mes prest se aniquilaren tots los regnes de Castella y Navarra, y tot la inapelable potencia del gran regne de França, que no deixarà de regnar Phelip Quint en Espanya. Y es cosa certissima que un die o altre havem de tornar a esser vassalls seus o escapar-nos a altres dominis estrangers; y la rahó no vol gran força perque esta no es una guerra politica sino que per las Castellas es de punt de honor de sa major honra, y per la França es ja empenyo de la Casa Real y princeps de la sanch, la qual resta gravissimament agraviada volent-la incapacitar de la Corona de Espanya, sols per la qualitat de ser en la masculinitat borbònica; no obstant que per la linea femenina sia austriaca, y que qualsevol altra familia masculina del mon se admetria, pero no la de Borbon. Y ab lo suposit de la honra que en açò se atravexca, considerau que Catalunya es frontera de França, los castellans y navarros estan fortissims en sacrificar-se per son rey, y ne tenim experiencia ab lo que passà lo any passat de 1706, no parant fins que tragueren a tots los portuguesos y heretges de tots aquells dominis, havent entrat ab un exèrcit tant numeros. Y tenim ja totas las tropas dins los regnes de esta Corona de Aragó, y per cert que jo no se com havem de suportar-ho, ni resistir tantas forças. Los socorros que esperam mes son imaginaris que reals, puix encara que tota Inglaterra se agote, es impossible que des de part tant distant no's puga defençar, y ja ne tenim sobradas experiencias; y aixi es rahó y obligació que fassam en açò reflexió molt atenta, y prest perque no dona mes temps ja la gran apretura ab que nos trobam.

92. Ab la evidencia de tantas veritats com vos tinch representadas, tinch per infal·lible que ja estau desenganyats de que ha de mantenir Phelip Quint la Corona, y recobrar a Catalunya y demás dominis de Espanya que li ha usurpat los senyor archiduch, puix ho clama la Justicia Divina, la observança de un jura-

ment que li prestarem, las lleys humanas que li donan lo dret infal·lible, la exaltació de la Santa Fe Catholica, extyrpació de heretgias, destrucció de vicis, recta administració de justicia y las proprias temporals conveniencias dels catalans y comuna utilitat publica de la Patria. Puix si tot açò clama que esperam a retornar baix son suau domini? O temps de la era dorada, la de aquells sinch anys que gosarem de la quietut de son govern! Puix ningú me podrà negar que Catalunya, y singularment los pobles ni han may estat mes aliviats de treballs, contribucions y allotjaments que mentres ha regnat Phelip Quint.

93. Ea donchs ja que enganyats havem dissipat nostra substancia, al menos de la miseria y abatament ab que nos trobam y ab la confiança ab que lo fill prodich acudí als braços de son pare, acudiam nosaltres ab rendiment als peus de nostre bon rey Phelip Quint; y no dubteu que nos abraçarà ab amor paternal, puix las bellas prendas de son compassiu natural lo acompanyan a usar de clemencia. Be sabem que es Phelip Quint un rey amable, un rey benigne, un rey amantissim de sos vassalls, un rey que ha efectuat las demostracions de amor mes singulars per la defença de son regne, deixant son palacio y la Cort seguint los dominis remots de sa Monarquia, corrent los perills del Mar y fatiga de la Terra, assistint en las campanyas ab valor y animositat inimitable, posant-se sempre devant sas tropas y venint com vingué en lo any passat, convidant-nos personalment ab un perdó general, y sentint ab dolor imponderable que la indigna resistencia que feren los paysans ab tant crescut numero de somatents ab lo atrevit desacato de pretendrer romprer los passos, donàs motiu a que prenent los soldats per propria la injuria, excedissen de l'orde que tenian de no executar hostilitats en la país.

94. Es un rey elegit y amparat ab especialitat de la ma de Deu ab senyals visibles, per los grans perills y traicions estupendas de que no sols lo ha librat sino que de ellas mateixas a resultat la major e immutable estabilitat de sa Corona; puix tenint ja a son contrari aclamat dins la Cort de Madrid ab continuació de molts dias, ab un exercit gran y molt pujant de sos enemichs que lo obligà a haver de retirar-se ell y la reyna sa esposa, no desmayà may ni se li perturbà son animós valor, ans be ab una constancia superior a la poca edat de vint y tres anys fa bé persistir constant en la campanya; y fiat en lo poderós bras de l'Altissim, envestí gloriosament los enemichs. Y expel·lint-los de sa Real Cort y de totas las Castellas, ha retornat a assentar son solio ab tanta seguretat quanta es estada la felicitat y fortuna de haver pogut tenir parents; y descuberts los animos de tots los que tenian fraguada la trahició y rebeldia donant-los-hi la Divina Justicia en sas mans, perque com a son substitut en la terra fes de ells lo degut castich, y que al temps que ja apareixia a sos enemichs que li acabava de caurer la Corona y que las forçes humanas no eran bastants a superar tanta trahició y maldat

com estava escondida y tramada alashoras se començassen a elevar a superior esfera las majors glorias, restant abatuts sos enemichs ab ignominiosas retiradas; y tant amedrentats que no se atreviren may a esperar a l'animós Phelip Quint que anava ab valor imponderable a son alcans per donar-los batalla. Estos si que son estats prodigis ab que lo Altissim ha volgut manifestar la infal·lible veritat de que *reges regnant per ipsum*, y que Phelip Quint es lo rey elegit per sa Divina Providencia per gloria sua, exaltació de la Fe, destrucció de la heretgia, persecució dels vicis, augment de la virtut y revivencia de la gloriosa Nació Espanyola en son antich lustre y honor, que tants anys a esta part se trobava, com a objecte del despreci de les demás nacions de la Europa.

95. Al fi es Phelip Quint un rey de tant soberanas prendas, que en realitat no'l mereixiam; y si es cert y de fe que *tanquam aurum in formace probat electos dominus*, ratificau-vos mes en que es elegit de Deu, per rahó de las mateixas persecucions ab que lo senyor lo ha volgut acrisolar com un Davit perseguit, mes no may deseparat de la Divina Providencia; y a pesar de todas las rebel·días, perseverà sempre en lo regne, es que eran un rey unit a la divina voluntat en las tribulacions, aixi ho deya la Magestat Divina: *Inveni virum secundum cor meum*. O que imitador es nostre rey Phelip Quint de un Sant Davit rey y un retrato y viva copia de sos progenitors admirables Sant Fernando y Sant Lluís! A ell no se li ha conegut en sa primera y perillosa edat la menor inclinació viciosa, la frecuencia en los Sants Sagraments, dos o tres vegadas la semmana es ben publica, la vigilancia en la limpiesa de sa consciencia es tant gran que rara vegada se recull a la nit a dormir sens primer reconciliar-se, que no falta dia al reso de la oració vocal, y sant exercici de la mental, y que son cor ha estat tant constant en la resignació de la divina voluntat que no se li ha ohit la menor paraula de impaciencia en lo mitg de sos majors contratemps, sino alçar los ulls al Cel y ab resignada exclamació dir a Deu Nostre Senyor: *Tu eres (Senyor) Rey de los Reyes, tuyo es el Reyno, tuya es la Corona, tu me has trahido aquí, y si tu voluntad es que jo reyne, tu has de mirar por mi y por mis vassallos*.

96. Tota la Christiandat ha admirat esta grandessa de animo, y Deu Nostre Senyor a premiat esta resignació tant christiana ab la mes vistosa demostració de son poder y de la justicia; no bastava no expel·lir los enemichs de Phelip Quint de la capital de sos regnes y de todas las Castellas, faltava encara una victoria cumplida per desenganyar la Catalunya y fer veurer que tot lo poder junt dels heretges es inutil per la defença de uns vassalls revoltats contra un monarca a favorit del Cel.

97. O sino digau-me mos compatricios que vos resta de aquell tant poderós exercit, lo qual fomentava vostras altivas esperanças, y havia ja penetrat dins lo regne de Valencia? Comptau (encara sia ab sentiment) los pochs fugitius que

a tota pressa han vingut a Barcelona, donar-vos la nova de la derrota en ells sols teniu reduhit lo poch que vos resta.

98. No espereu veurer mes aquellas tant amadas tropas de heretges de inglesos y olandesos, tots ells han quedat o morts sobre lo camp de batalla, o presoners en poder el vencedor; sens comptar los canons, armas y bagatges que serveixen de tropheo a la gloria immortal de Phelip Quint. Seria possible que creguesseu que est ultim succés es disposició de una fortuna ciega e inconstant? Es menester ser sens religió y sens judici, si a la consideració de una victoria tant singular no exclamau: *Digitus Dei est hic*, per convenser los mes obstinats que lo Deu del Exercits se declara protector de la justa causa de nostre gran monarca Phelip Quint.

99. A un rey donchs adornat de joyas tant bellas y del qual se pot prometter tota la Espanya uns felicissims progressos ab las grans experiencias que en sa juventut, haurà adquirit en politica y guerra, no retornarem gustosos? Ah, que seria villania la mes execrable despues del desengany de esta exortació tant catholica, verdadera y utilosa no recorrer a sos peus, ab lo sacrifici verdader de nostras vidas y haciendas. No vos espante lo considerar-lo ab justa rahó agraviat perque si com a imitador de las virtuts de Jesu-Christ ha de ser recto en la justicia. Però es també mes relevant en son cor la misericordia. Obrem nosaltres com devem y veurem sa benignitat, donau credit a estos suaus avisos que nos facilitan la restauració de Catalunya, y no a la desesperació diabolica ab que los sediciosos vos fan compendre que lo rey Phelip Quint he de fer esclava esta Nació; y que no tenint altre remey es necessari aniquilar-se primerament que tornar a son domini. Mirau que eixa es la traça del diable ab los pecadors, posar-los en la desesperació de no haver-hi per ells bastant misericordia en Deu, y aixi se perdé Judas quant tant facil tenia lo perdó ab una verdadera submissió als peus de son Mestre Divino. Apliquem los medis que no irriren, sino que faciliten nostra absolució y perdó. Y no dubteu que lo alcançarem si a l'entrar los reals exercits en Catalunya no s'amotinam y prenent ab una imponderable furia las armas y desemparant casas y poblacions fugim tots de rendir la obediencia; y ab un atreviment sens igual anam envestir-los y a perseguir, matar, destruir a qualsevol que conegam voler-se arrimar ab ells. Jo vos confesso que esta mansa ovella no's farà ben coneixer que lo lleó de la gloriosa divisa de Espanya ha de vencer esta miserable Catalunya; y desgraciats pobles aquells que ab descarat atreviment faran resistencia a sas tropas, cert ab rahó trobaran son merescut castich. No te dubte lo piadosissim rey sentiria entranyablement sa desgraciada desolació, però no se podrà ser menos perque seria faltar gravament a la rectitut de la justicia. Be podria lo seu cor estar tant robust en lo exercici del castich que ab veritat poguéis dir-vos aquellas paraulas: *Vocavi ex veniistis ego quoque interitu*

vestro ridebo. Mes no la y acompanyan las tiernas entranyas, mes prest son cor se excitarà a llanto com feu Jesu-Christ sobre la Ciutat de Jerusalem, puix tenint present sa obstinada rebeldia y que havia de esser per Divina Justícia assolada, se li enterniren las entranyas: *Et videns civitatem flevit super illam, eo quod non cognoverit tempus visitationis suae*.

100. Si a l'arrimar-se las tropas a las poblacions o estant ja dins Catalunya acudim gustosos a rendir ab fidelitat la obediencia, y una vegada donada perseveram en ella ab constancia y no som luego facils y variables a retornar al bando contrari, si procuram comvoyar los viures a sos exercits, si amparam los soldats, si los assistim ab amor en lo que nostras forçes pugan, y no desemparam nostras casas essent promptes en obehir als comandants, es infal·lible que serà abraçada benignament nostra humil rendició, y tornarem a gosar de la felicitat del suau y apassible domini de nostre rey Phelip Quint. Cessaran vostras deshonras, miserias y calamitats; se desgraviarà la Divina Justícia del grave sacrilegi de haver faltat al jurament solemne de fidelitat que de principi prestarem, posant lo Sant Nom de Deu y los Sants Evangelis per testimoni de que li seriam vassalls fidelissims; se posarà en seguretat Espanya de no contaminar-se de la heretgia, ans be esta serà extirpada la Santa Fe de la Iglesia Catholica Romana exaltada, y finalment abundarem de tants profits espirituals y temporals quants al contrari serian los vicis y contratemps assegurant-se per aquest medi una perpetua pau que en altra forma no es conciliable.

101. Donau donchs Divino Senyor eficacia y força a esta exortació, puix sabeu Vos (que escodriniau lo mes intim dels cors), que sols en ella he tingut y tinch lo fi, de que fructifique per major gloria, utilitat publica y christiana de la Nació catalana, moveu Senyor tots los cors perque los mes ciegos restian illuminats y que conseqüescan promptament esta catholica y christianissima Coronas de Espanya y França la felicitat de la Pau y la tranquil·litat en sos regnes.

Laus Deo. Sub correctione Sancte Romae Ecclesiae.

APÈNDIX II

ADDICIÓ FETA LO ANY 1711⁷

Una de las consideracions que se proposan a Catalunya en aquella Exortació en lo cap. 2, núm. 66, per a que regonega lo grave delictes que ha comès, faltant a la fidelitat deguda a son rey y senyor natural Phelip Quint, es que lo Sant

7. Universitat de Barcelona, Reserva, B. 54/3/20, doc. núm. 2.

Pare Clement Onzè, que vuy felizment governa la Iglesia, may ha volgut regoneixer al senyor archiduch per rey, ni permès que sos delegats lo regoneguessen.

Y com sia veritat que lo dia 14 de octubre de l'any 1709 Sa Santedat regonegué al senyor archiduch per rey de aquells estats y plaças que posseheix, es necessari advertir que aquesta exortació se donà al publich lo any 1707 en que Sa Santedat no havia regonegut al senyor archiduch. Y així sols falta que en esta segona addició se responga a aquest punt, perque no paregu a algú menos eficaz la dita exortació.

Pareixerà sens dubte als catalans que aquest regoneixement que lo Sant Pare fa, li dona algun nou dret al senyor archiduch y algun color a la falta de obediencia y fidelitat guda al senyor Phelip Quint.

Per a desvaneixer aquesta apariencia de rahó que podrian tenir los catalans per a afirmar-se en sa danyosa obstinació tancant los ulls a tants motius com tenen per a regoneixer-la, basta saber lo que obligà nostre Santissim Pare Clement Onzè a regoneixer al senyor archiduch per rey dels estats y plaças que ocupa, puix lo que obligà a Sa Santedat fou unicament lo temor ben fundat de la ultima desolació que havia de patir lo patrimoni del Sant Pare y Estat de la Iglesia, a vista dels gravissims danys que ja experimentava de l'exercit imperial que estava amenaçant a la Santa Ciutat de Roma ab lo saco y total destrucció, no trobant-se a las horas lo Sant Pare ab bastants forces per a resistir a esta sacrílega violencia. Y per no veurer patir tants ignocents las desgracias y miserias que havian de causar las tropas imperials que per aquest efecte de obligar al Papa ab la força de las armas, ja que'ls faltava la de la rahó, entravan en tot lo estat ecclesiastich ocupant las plaças y mes essent la major part de las tropas imperials de heretges, enemichs declarats de la Iglesia y dels papas, feu aquest acte de recognició tement lo Sant Pare ab molt fonament que de altra manera se executarian las majors violencias y barbaritats que se podian presumir de un exercit compost per la major part de sectaris heretges, enemichs de nostra Santa y Catholica Iglesia. De ahont se infereix ab evidencia ser aquest regoneixament originat unicament del temor y per a escusar los gravissims danys que amenaçavan a la Iglesia, ab que fou una acció forçada y violenta, puix ab las armas en las mans y ab terribles amenaças obligà al Sumo Pontifice a fer aquest acte de recognició lo senyor emperador Joseph Primer, de que ja ha donat compte a Deu Nostre Senyor en son rectissim y rigurós tribunal en sa mes florida edat. Y nostre Santissim Pare Clement Onzè ho manifestà repetidas vegadas als embaixadors de Espanya y França, los quals per medi de monsenyor Molines, català de Nació, y monsenyor Polinac, auditors de Rota de las dos Coronas, representaren a Sa Santedat lo gran perjudici que injustament le faria al rey de Espanya Phelip Quint, passant a regoneixer per rey al senyor archiduch, escusant-se Sa Santedat ab la

violencia que patia de las tropas imperials y la impossibilitat de defençar-se ab las suas, posant a Deu per testimoni de sas intencions, y dient que consellava aquest regoneixament per injust, ofenent ab ell a dos monarcas benemerits de la Iglesia per a entregar-se a la discreció de dos prínceps que lo havien ofès y destruhit Estats; y concluhint que convenia apel·lar de un Papa esclau al mateix Papa posat en llibertat.

Aquestos principis tingué lo acte de recognició que feu Sa Santetat del senyor archiduch, per a que conegau o compatricios meus, que no pot escusar per ningun títol vostra desobediencia al senyor Phelip Quint, rey llegitim de Espanya, puix no li lleva ningun dret ans be los deixa ab tota sa força.

Y per a que ho vejau ab tota evidència, vull que pondereu lo mateix Breu ab que Sa Santetat regoneix al senyor archiduch que traduhit en nostra llengua catalana es com se segueix:

Clement Onzè, etc.: *A la instant suplica de nostre amat fill Joseph Primer de aquest nom elegit emperador, conformant-nos y seguint lo exemple de nostres predecessors Clement Quint en fa ultima clementina sobre la sentència de excomunicació y de altres Sumos Pontifices, declara a Carlos, per ma del sobredit emperador Joseph Primer, per rey en los estats y plaças que actualment posseheix, y avant possehirà, sens fer no obstant perjudici algú a nostre amat fill Phelip Quint rey de Espanya, protestant que no havem en manera alguna examinat los drets, ni pretenem fer atento a ells, sino que volem que se conserven en sa força. Dat en Roma, a 14 de octubre de 1709.*

Lo lloch citat de la ultima clementina es del cap. 4 del llibre 5 de las *Clementinas*, tit. 10 de la *Sentència de Excomunicació*, y es del tenor següent: *Si lo Sumo Pontifice dona a algú lo títol de alguna dignitat qualsevol que sia o sia que la conferesca de paraula, per judici juridich en alguna constitució o per despaitgs, o sia que la done per honra y que tracte ab ell baix aquesta qualitat de qualsevol manera que sia, no se ha de creurer que aprobe, ni desaprobe, ni que conferesca algun nou dret a aquest pretensor, etc.*

De lo que se infereix que aquest regoneixement que fa lo papa del senyor archiduch no li dona algun dret, y aixi esta tant lluny de poder escusar vostra desobediencia que tinch per cert que augmenta lo delicte, puix no pot dubtar-se que lo haver-se alçat Catalunya contra son rey Phelip Quint a favor del senyor archiduch, y lo persistir ab tant empenyo en sa obstinació, ha estat lo principal motiu de que se han valgut los del partit imperial per a obligar al papa ab violencia sacrílega a que fes lo regoneixement a que finalment se veu obligat per a escusar la total ruhina de sos estats de la Santa Ciutat de Roma y los gravissims e inevitables danys que amenaçavan tota la Iglesia. Per a que conegau, ó compatricios meus, que vostra desobediencia y obstinació es la primera causa, y lo

fonament dels desordes que se han seguit de esta guerra y de la violencia que tant injustament ha patit lo Sant Pare de las tropas imperials, per a obligar-lo a fer aquest acte de regoneixement.

Reparau mes en lo sobredit Breu de Sa Santedat y veureu que regoneixent lo Sant Pare al senyor archiduch per rey ab limitació dels estats y plaças que tinga es possessió al senyor Phelip Quint, lo regoneix sens limitació com a rey de Espanya, y això en lo mateix acte de recognició que fa a favor del senyor archiduch.

Aquí desitjo, ó compatriotics meus, que posats ab una total indiferencia de afectes vejau si vos farà alguna força aquesta ponderació. Si lo regoneixement que ha fet lo Sant Pare del senyor archiduch essent com es tant limitat, y havent-se alcançat ab violencia y a força de tantas hostilitats y amenaças, trobant-se lo Papa oprimit de un exercit que amenaçava la destrucció de tots los estats, y altres imponderables danys a tota la Iglesia Catholica, si aquest regoneixement vos apareix un argument tant fort per a establir lo dret del senyor archiduch y assegurar-vos en vostre porfiat empenyo, com lo regoneixement que Sa Santedat fa del senyor Phelip Quint com a rey de Espanya universalment y sens limitació alguna, tant voluntari y continuat sens interrupció des de lo principi de son regnat fins ara ab tants actes y tantas declaracions nous fa ninguna força per a regoneixer son inviolable dret a la Corona, y restituhir-vos a sa deguda obediencia y amable domini?

Però sia lo que sia de aquest regoneixement, declaració y tractament del Papa al senyor archiduch, encara que sia rey de Espanya, lo cert es que no te força alguna perque com doctriçsimament adverteix lo reverendissim pare fra Jacinto Aranaz, comissari general de l'Orde de Nostra Senyora del Carme en son admirable llibre que novament ha donat al publich, intitulat *El señor Phelipe Quinto es el rey de las Españas verdadero, dado por la mano de Dios. Torre incontrastable del segundo David perseguido y victorioso, etc.* Aquesta declaració no es del Papa com a Supremo Pastor de la Iglesia, sino merament civil y política, no essent de sa suprema jurisdicció instituhir ni depositar reys, sino es que intervingués perjudici de la Fe o temor de perdre-la, o altre grave dany del fi sobrenatural. Y aquest perill ben clar es que no està en lo senyor Phelip Quint, unit ab forças catholicas, no ab heréticas, com lo senyor archiduch; la qual confederació y lliga segons lo constant sentir dels mes graves doctors que cita lo sobredit pare fr. Jacinto Aranaz, comunament y regularment es il·licita, impia, escandalosa y detestable per los graves danys que ordinariament se segueix a la Religió Catholica. Y la major llastima es que la experiencia nos ha ensenyat que aquesta confederació del senyor archiduch ab los heretges ha ocasionat y aportat tots los inconvenients per los quals afirman los doctors que regularment es il·licita la

confederació y lliga ab heretges enemichs de nostra Santa Iglesia. Essent encara majors los que se podrian temer y necessariament se seguirian si per nostres pecats permetés Deu que prevalgués en Espanya lo partit del senyor archiduch, de manera que podem afirmar que aquesta guerra que està tant encesa entre lo senyor archiduch y lo senyor Phelip Quint no es guerra com las otras de un princep a altre princep, sino guerra de Religió, puix lo que pretenen unicament los heretges no es entronizar al senyor archiduch, sino valer-se de aquesta mascara per a establir millor sa heretgia. Y per estos y altres motius en que no permet dilatar-me la brevedat de aquesta Addició, la Universitat de Salamanca que podem dir sens temeritat que es lo gremi mes venerable y de major autoritat en doctrina y ciencia de tota Espanya, per no dir de tota la Christiandat, després de madura ponderació ha declarat y firmat uniformament que esta guerra es guerra de Religió, que es dir: que pelear per la causa de Phelip Quint es pelear en defença de la Religió e Iglesia Catholica, y afavorir lo partit del senyor archiduch es fomentar lo partit de la heretgia contra los interessos de la verdadera Fe.

Encara que tot lo que he proposat fins ara persuadeix que lo inviolable dret del senyor Phelip Quint queda en tot son vigor y força per mes que Sa Santedat haja fet lo acte de recognició en la persona del senyor archiduch, vull proposar-os altre rahó que se infereix del Breu Apostolich que concedí Sa Santedat a Phelip Quint per a procehir contra los ecclesiastichs seculars y regulars que, deslleals, li faltian a la obediencia y fidelitat fins a degradar-los y castigar-los ab pena capital per ser reos en crim de leza magestat. Aquest Breu se despatxà en Roma a 2 de juliol de 1705 y se estengué o prorogà a 27 de juny de 1707. En aquest Breu declara y determina Sa Santedat que lo precepte divino y natural de obediencia y fidelitat als reys nos obliga ab lo catholic Phelip Quint, y que faltar a sa obediencia y fidelitat es faltar a aquest manament de la Lley Divina.

Sobre aquesta basis indubitable y constant que lo Sant Pare declara que es pecat grave faltar a la obediencia de nostre rey Phelip Quint, y precisament que es acte de virtut observar la obediencia y fidelitat, essent esta una declaració dels Manaments de la Lley de Deu en que es infal·lible la autoritat del papa (com ho ensenya lo cardenal Belarmino, gran defensor de la Sede Apostolica), aixi com es infal·lible en la declaració de las veritats de la Fe. Qui se atrevirà a negar-ho si no que renunciant al partit del papa y de la Iglesia Catholica Romana vulga arrimar-se al de la reyna Anna y de la impia secta anglicana? Y a vista de esta infal·lible declaració del Sant Pare, qui se atrevirà a dir que aquell acte de recognició que feu en la persona del senyor archiduch lleve algun dret a Phelip Quint, y done algun color als catalans per a escusar y paliar lo grave delictes que cometeren faltant a la deguda obediencia de son rey y senyor Phelip Quint a que estavan obligats?

Suposat aquest punt que no dubto ser bastant per a convencer la major obstinació, passo ara compatriotics meus, a proposar-vos altra consideració. A vista de lo succehit en lo any 1710, qui de vosaltres si ab ulls clars y nets de tota passió considera los diferents successos de dit any, no inferirà que Deu Nostre Senyor ab singular providencia protegeix la causa de nostre catholicissim monarca Phelip Quint, y li assegura la Corona de Espanya com a llegendim rey de ella. En lo mes de juliol y de agost del dit any pareix que tot tirava a sa ruhina, començant las desgracias de son exercit en Almenara, de ahont se veu obligat a retirar-se fins a Saragoça, a vista de la qual vençut y derrotat, y en consecuencia de esta perdua, se veren precisats lo rey y la reyna ab lo princep de las Asturias son fill, a deixar la Cort de Madrit y retirar-se a ciutats distants de l'exercit enemich que victoriós anava entrant per las Castellas.

Però permeté Deu aquesta desgracia per a major exaltació de nostre magnanim y catholic rey Phelip Quint mostrant palpablement quant baix de sa protecció poderosa lo te Sa Divina Magestat, essent esta la costum de la Divina Providencia exaltar per medi dels treballs y desgracias als seus escullits per a que conegan tots que ell sol es lo Senyor de las Coronas que encara que mortifica, luego vivifica com se ha experimentat. Puix lo mateix exercit tres mesos antes vençut, governat després per lo serenissim senyor duch de Vendosme vencé y casi aniquilà a l'exercit vencedor, començant en Brihuella, ahont entraren los castellans a força de armas ab valor incomparable y feren presoner a Estranophe general dels inglesos, ab todas las tropas inglesas y olandesas que feyen lo numero de sinch mil homens, y concluhint lo dia seguent la victoria en lo Camp de Vilaviciosa, ahont quedà vençut y del tot derrotat lo excelentissim senyor comte de Estaramberg, general de las tropas del senyor archiduch.

Y encara que es veritat que los del partit imperial feren publicas demostracions publicant haver quedat per ells la victoria, qui no veu ser això un artifici maliciós per a mantenir los sensillos en son engany y obstinació, porque lo cert es que quedaren destroçats perduda la artilleria y tot lo equipatge, de manera que los soldats del senyor Phelip Quint tingueren un considerabilissim pillatge. Y si no basta esta rahó per a convencer la veritat, los mateixos efectes vos faran evidencia de ella, puix lo general Estaramberg se veu precisat a abandonar las Castellas ahont poch antes havia entrat victoriós, tot lo regne de Aragó y la plaça de Balaguer en Catalunya; y seguint-lo sempre y picant-li la retraguardia las partidas de l'exercit espanyol, retirà las reliquias de las tropas imperials en lo mes interior de Catalunya, trobant solament abrigó en la obstinació de sos naturals.

Y per a que conegau mes les admirables disposicions de la Divina Providencia en amparar la causa del senyor Phelip Quint, feu reflexió a que en lo ma-

teix temps un poderos exercit de tropas auxiliars de sa magestat christianissima governat per lo excellentissim senyor duch de Noalles entrà en Catalunya, sitià la importantissima plaça de Gerona en lo temps mes rigurós de l'any; y sens que puguessen embaraçar-ho las inclemencias del temps la rendí y restituhí a son llegendim rey, quedant reduhit en Catalunya lo domini del senyor archiduch solament a dos, que poden dir-se plaças, que son Barcelona y Tarragona.

Y encara que los aliats del senyor archiduch han procurat refer estas perdudas embiant socorros de gent ab crescuts desembarchs, acudint ab promptitut a reclutar son exercit destroçat, vosaltres mateixos podeu desenganyar-vos de las pocas esperanças que podeu tenir en ell, puix apenas pot fer cara al victoriós exercit espanyol. Y per mes que per tot lo mon havian publicat lo siti de Gerona, es estat lo mateix que del de Lleyda y de Tortosa, que publicavan los anys antecedents y han estat lluny de imaginar-ho que al contrari, la experiencia de l'any passat de que vingué per la part del Rosselló un poderós exercit de tropas francesas los fa estar ab un temor continuo y ab molta rahó de que continuarà lo rey chirstianissim los mateixos socorros, podent executar ab la mateixa felicitat que ho feu lo any passat, lo embiar un altre semblant exercit, que unit ab lo de Espanya acabe una vegada de reduhir a la deguda obediencia de son rey lo poch que resta de esta provincia. Qui serà tan ciego y obstinat en sa passió que no conega visiblement que en estos successos y disposicions pelea lo poderós bras de Deu Senyor dels Exercits per la justissima causa del senyor Phelip Quint contra los sectaris y heretges del Nort, abrigats de la voluntaria obstinació de esta desgraciada provincia.

Verdaderament, o compatricios meus, que me causa gran llastima veurer ma Patria tan empenyada en son error, imaginan los catalans que son los arbitres de Europa, que tenen poder per a donar rey a Espanya. Esta presumpció y engany vos ha precipitat a tantes desgracias com experimenta aquest Principat, feu una seria reflexió de lo que es Catalunya respecte del continent de Espanya sens contar los dilatadissims imperis de las Indias. En una petita porció de aquest tant dilatat país que conté mes de 30 provincias, moltes de las quals son mes grans y mes poderosas que Catalunya, puix volent los demés ab rara y exemplar fidelitat mantenir al rey que juraren, que ceguedat es voler Catalunya contra tantas y tant bellicosas provincias excluhir al senyor Phelip Quint y entronitzar al senyor archiduch?

Aquesta noble resolució dels espanyols de mantenir a son rey Phelip Quint a pesar de totas las astucias y artificis de que han usat los parcials del senyor archiduch per a contrastar-la, la confirma y premia Deu Nostre Senyor concedint al senyor Phelip Quint la desitjada successió de un princep que ab singular disposició de la Divina Providencia nasqué a Madrit a 25 de agost de l'any 1707,

dia en que celebra la Iglesia la festa del gloriosissim rey de França Sant Lluís. Aquest princep te ja quatre anys y es de tan amables prendas y de tant rara viveza, que es las delicias y un apassible y hermós echiz que te dolçament captivats los cors de tots los espanyols, mostrant Deu en aquest efecte de sa Divina Providencia haver-lo concedit a Espanya per a consuelo y esperança singular entre las afliccions que li ocasiona esta cruel guerra. Y esta consideració de que tenen ja un princep espanyol, al qual han jurat per llegitim successor y hereu universal de tots los regnes de Espanya, empenya ab major eficacia y conato a tots los vasalls a desentranar-se per son amat rey Phelip Quint, donant sos bens y sas vidas ab constant amor y gloriosa fidelitat.

Estas reflexions vos propono a la consideració, compatricios meus, las quals si voleu ponderar-las no dubto que son bastants per mourer lo cor mes obstinat en son error y reduhir-lo a la deguda obediencia de son rey y senyor natural Phelip Quint; porque encara que sa magestat se troba victoriós y ab poder y forças per a castigar la desobediencia de aquesta provincia, obligant-la ab la força de las armas, es tant singular la real benignitat que se precia mes de ser pare que de ser rey de sos vasalls, aguardant ab singular compassió que regonegau vostre error per a rebre-vos baix sa protecció y tractar-vos no com fa imaginar-vos lo coneixement de vostre delicte, sino com li dicta son innat amor y benignitat ab que sempre ha amat y afavorit esta provincia, com haveu de confesar-ho vosaltres mateixos per lo que experimentareu de sa magestat quant se dignà honrar la Ciutat de Barcelona y tota Catalunya ab se real presencia, venint a celebrar Corts lo any 1701 en que concedí moltes mes gracias y privilegis que havian antes concedit tots sos gloriosos antecessors. Puix que ingratitude es la que experimenta un princep tan amable y tant benigne en recompensa dels favors extrahordinaris ab que se dignà honrar-nos?

O infeliz Catalunya, considera que't faltava en aquell ditxós estat? Que justos desitgs podias imaginar que no arribasses al compliment de ells? Ben notori es a tots que may has tingut major quietut y felicitat que en lo temps en que estigueres baix lo suau domini de tant amable monarca. En un estat tant ditxós no't fou possible posar terme a tos desitgs y a ta ingratitude. La sobervia fou lo principi de ton delicte, y la miseria y abatiment que experimentàs es ton castich. La libertat fou la mascara ab que procuravas donar color a la desobediencia y commoció de tos naturals, y que premi experimentàs sino veurer-te dependent y esclava de heretges y de totas las nacions mes barbaras de Europa, que sens atenció ni reparo atropallan ton honor y destruheixen tos bens ab inauditas insolencias? Ton castich te ha vingut per los mateixos medis y camins per los quals pensavas trobar ta imaginada felicitat. Las miserias que de sos mateixos aliats pateixen los catalans te representan la gravetat de ton delicte. Ells

son esclaus perque tu buscares una danyosa llibertat. Ells ploran entra las miserias de una infeliz servitut perque tu no volgues viurer subjecta y rendida a la deguda obediencia de ton llegitim monarca. Torna, torna sobre tu provincia enganyada, infeliz Catalunya, y pesa ab lo pes de la rahó lo ditxós estat de que has caygut per la ingratitude y las desditxas y miserias que pateixas des de que te apartares de ton rey y senyor Phelip Quint. Obriu los ulls ó catalans, compatricios meus, per a regoneixer vostras desgracias y buscar medis per a donar fi a tantas miserias. En vostra ma teniu lograr tota la felicitat que podeu desitjar. No volgau experimentar rigurós a un rey, que podeu trobar benigne, barrant vostra desobediencia ab una puntual y prompta obediencia. No volgau aguardar a que fassa lo rigor y força de las armas, lo que pot fer ara la benignitat del rey si corregiu vostra obstinació y error apelant a sa clemencia. Tornau ab voluntaria y lleal subjecció al vostre rey llegitim y senyor natural Phelip Quint, escullit y entronisat per lo mateix Deu, y a qui jurareu solemnement obediencia y fidelitat, si voleu acabar vostras desgracias y lograr la desitjada tranquilitat de nostra Patria.